

mladika

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

I 117 986 1984

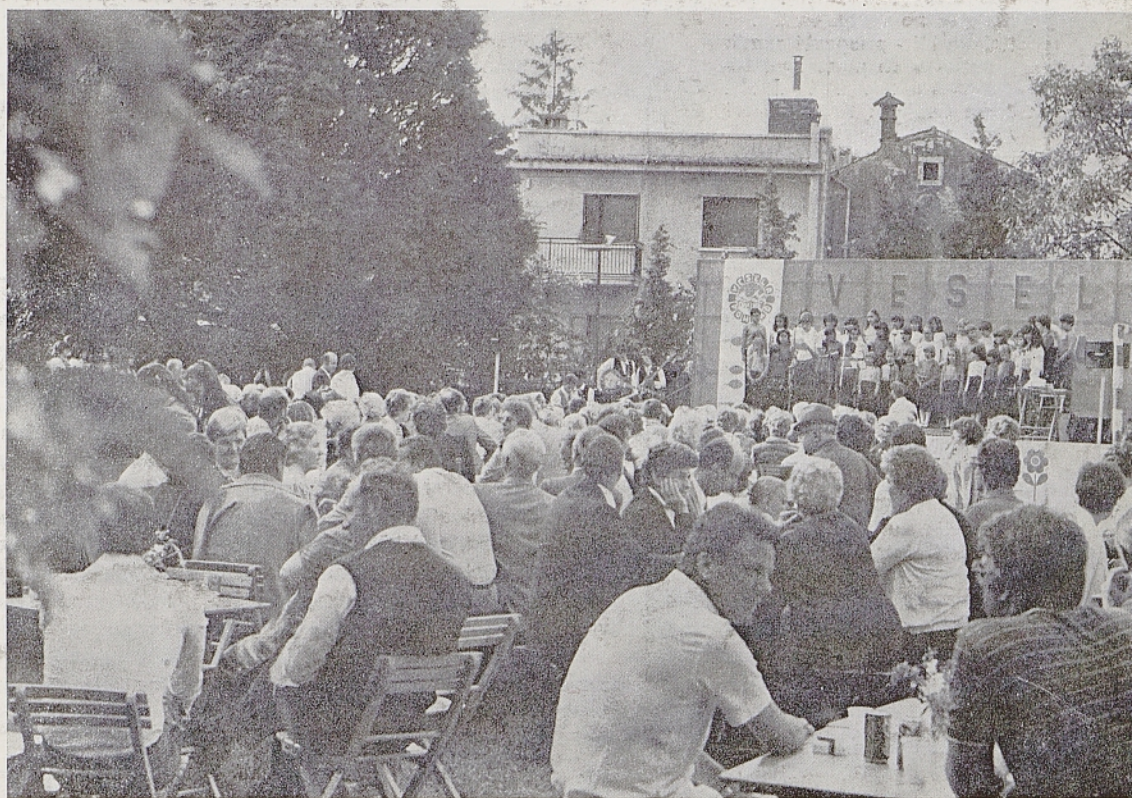

98530733,7

COBISS

7

*Praznik
Vesele pomladi
v parku Finžgarjevega
dolina na Opčinah —
družabnost,
sprostitvev
in kulturni užitek*

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XXVIII - ŠTEV. 7

KAZALO

Ivo Jevnikar: Po evropskih volitvah	81
Alojz Rebula: Zamejska trigonometrija	83
Pod črto	84
Mogoče ne veste, da ...	86
Rebula LX - prispevki raznih avtorjev ob pisateljavi 60-letnici	87
Jelka Cvelbar: Kritike nikar! Antena	91 92
Pod zbiralno lečo: Iz slovenske publicistike	95
Pavle Merku: Zgonik	97
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Rinaldo Luscak)	98
Ocene: E. Sferco: Števerjan; Magda Jevnikar: Gianni Brumatti v galeriji Cartesius	98
Dr. Miloš Kralj: Arterioskleroza	100
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh	
Priloga: RAST 18-1984, pripravljiva uredniški odbor mladih (str. 69-72)	

Zunanja oprema:
Edvard Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 1500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 12.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 600 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti).

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

DOMOFON IN KRAS

Veliko črnila je že steklo o zaščiti Krasa in njegovega prebivalstva. Dosti je bilo govorjenja o raznih načrtih, da se Kras ohrani le kot Kras s pristnostjo kraškega življenja. Tako ni čudno, da te pot zanese v kraške vasi, mimo kraških ograd čez kolovoze in krajšnice. Pa glej zlomka! Do pred kratkim si se še znašel po teh potkah!

Tujci si gradijo hiše, zavarujejo se z visoko ograjo pred tatovi, klateškimi psi in morda pred sosedovimi kurami. To so hiše, kjer se več ne potrka, temveč le pozvoni; zakaj vile ali vilice so opremljene z domofonom. Vsekakor moderne hiše in napreden lastnik. Po njegovem zgledu si tudi domačini opremljajo svoje domove. Kajpada tudi tu ne sme manjkati domofon. Kljub velikemu tehničnemu napredku in potrebi po zblizevanju se je vselila v ljudi zaprtost, nemoč pri vsakršnem sodelovanju, vaškem nastopanju in pristnem kmečkem življenju. Na vasi ni zvečer več petja, ne prijetnih vasovalcev, le ropot motorjev in avtov, noro drvenje in razgrajanje.

Kje so lepi stari časi! Človeku se toži nad njimi, nad idiliko kmečkih vasi, nad skoraj pozabljenimi izročili, do katerih ni več čutiti nikakega spoštovanja.

In človek se sprašuje: kaj je vzrok temu vsiljenemu tempu življenja? Ali

se bodo naši ljudje še znali pošteno izživljati ob lepih slovenskih navadah?

M. A.

ŠAGRA ALI VESELICA IN PA FESTIVALI

Na Primorskem so se v zadnjih letih razpasle šagre in pa festivali, kjer se toči »pristno domače vino« in se gostom ponujajo razne »specialitete na žaru«. Zvečer pa se lahko siti državljani zavrti ob zvokih znanega ansambla. Nič nimam proti takemu načinu sprostitve. Pri tem me motita izraza šagra in pa festival. Ali ju ne bi enostavno zamenjali z veliko lepšim domačim nazivom veselica?

S. T.

ŠOLSKE KNJIGE

V prejšnji številki MLADIKE je M. Šah posvetil nekaj vrstic slovenskim šolskim knjigam. Kako so nove knjige potrebne, priča že podatek, da se na slovenskih višjih srednjih šolah še vedno uporablja zemljepisna knjiga iz Slovenije, ki je stara več kot 10 let: zanjo obstajata še vedno dva Vietnama, pa tudi secesijska država Biafra v srednji Afriki ... Tak učbenik je torej popolnoma nepotreben, celo škodljiv, zlasti še, če se šolnik sam ne potruди, da odpravi tako zastarelost.

S. P.

DRAGA '84

19. študijski dnevi

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA - OPČINE

PETEK, 31. AVGUSTA, OB 17.00

SOBOTA, 1. SEPTEMBRA, OB 16. URI

NEDELJA, 2. SEPTEMBRA, OB 10.30 IN OB 16. URI

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

IVO JEVNIKAR

Po evropskih volitvah

Volitve za obnovitev evropskega parlamenta v Strasbourgu, ki smo jih imeli v nedeljo, 17. junija, so v evropskem merilu pokazale precej brezbrčnosti do samega vprašanja združevanja Evrope. Že pri prvih neposrednih volitvah v evropski parlament pred petimi leti je bilo jasno, da evropski poslanci ne bodo mogli bistveno vplivati na usodo Deseterice. Ustroj Evropske gospodarske skupnosti in volja držav članic tega zaenkrat ne dopuščata. Kljub temu se je takrat ustvarilo verjetno pretirano pričakovanje, ki je potem obrodilo razočaranje. Namesto da bi volivci skušali oceniti delo za prihodnjo Evropo posameznih strank v okviru danih možnosti, se je marsikje pojavil protest v obliki razmeroma nizke volivne udeležbe, kot tudi v nagrajevanju gibanj, ki nastopajo proti zamisli združene Evrope.

Upoštevati pa je treba seveda krizo, ki zajema večji del Deseterice in prinaša vrsto neprijetnih ukrepov oblasti in celo krivic na račun širokih slojev prebivalstva, tako da so ljudje dali duška nezadovoljstvu s tem, da so podprli opozicijo: o tem priča nazadovanje konservativcev v Veliki Britaniji, napredek desnice in sredine v Franciji, vedno krepkejša prisotnost »zelenih« v Zahodni Nemčiji, relativna večina Komunistične partije Italije v tej državi.

Italija je sploh prinesla več presenečenj. Najprej zelo visoka volivna udeležba, nato popolno prevladovanje notranjepolitičnih tem v volivni kampanji, končno — pri pregledovanju izidov — prvo mesto komunistom s 33,3 odstotka veljavnih glasov proti 33 odst. Krščanske demokracije.

Do dogodka, s katerim so krščanski demokrati »strašili« svoje volivce ves povojni čas, je prišlo tako zdaj, skoraj nepričakovano. Preveč enostavno bi bilo, če bi napredovanje (ki pa ne dosega rezultatov — ob drugačni razporeditvi sil — iz leta 1976) pripisali le nenadni smrti glavnega tajnika Enrica Berlinguerja, ki je imela zelo velik odmev v državi. Tudi za Italijo je treba upoštevati številne »protestne glasove« zaradi stabilizacijskih ukrepov. Ob volitvah v evropski parlament, ki zaenkrat nimajo stvarnih učinkov, si je marsikdo dovolil glasovati »svobodneje«, kot bi to storil na političnih volitvah, ko gre za določanje vodstva v parlamentu in vladi.

Učinki pa bodo seveda politični, saj so volivci dali politikom precej jasen »signal«, če pri vsem upoštevamo še napredovanje misovcev, radikalcev in demoproletarcev, izgube združene liste liberalcev in republikancev ter nezadovoljive izide za stranko socialističnega predsednika vlade Craxija.

Združevanje na skupne liste pa zadeva tudi komuniste, ki so sprejeli med svoje kandidate tudi predstavnike stranke PDUP. Če na drugem koncu upoštevamo, da je Južnotirolska ljudska stranka sklenila sporazum o povezavi s Krščansko demokracijo, kot ga omogoča za manjšinske stranke veljavna zakonodaja za evropske volitve v Italiji, in se je torej predstavila na zunaj s svojim znakom, njene glasove pa so preštevali skupno s krščansko-demokratskimi, potem pravzaprav komunisti še niso »prehiteli« Krščanske demokracije.

USPEH MANJŠINSKE KOALICIJE

Južni Tirolici so potrdili svojega evropskega poslanca, število glasov pa še pomnožili. Velika novost letošnjih volitev pa je v tem, da lahko manjšinske skupnosti računajo še na enega evropskega poslanca, ki je bil izvoljen na podlagi volivne povezave med stranko francosko govorečih Aostancev, med stranko Okcitanecv, med Sardinjsko akcijsko stranko in Slovensko skupnostjo. Izvoljen je bil Sardinec, saj je koalicija, ki se je predstavila pod geslom Federalizem - Evropa narodov, približno dve tretjini svojih več kot 190.000 glasov zbrala na Sardiniji. Pred volitvami pa je bil podpisan sporazum o delitvi mandata med Sardininci, Aostanci in Slovensko skupnostjo. Dejstvo, da je prejel sonosilec liste, deželni tajnik Slovenske skupnosti dr. Andrej Bratuž skoraj tisoč preferenčnih glasov na Sardiniji, priča, da so tam zavezništvo vzeli resno. Tako bi moral priti za del mandata v Strasbourgu tudi slovenski zastopnik, kar predstavlja zgodovinsko pomemben dogodek. Takega sporazuma o delitvi mandata na primer nismo dočakali na komunistični listi, kjer se je lepo uveljavil kot neodvisen kandidat prof. Darko Bratina.

Glasovi za koalicijo manjšin, za katere je pozivala Slovenska skupnost, torej niso bili »proč vrženi«, kot je trdila nasprotna propaganda. Solidarnost med manjšinami pa se je pokazala ne kot fraza, temveč kot možnost novih perspektiv v širšem prostoru.

V NAŠI DEŽELI

V naši deželi, ki sodi v širše severovzhodno volivno okrožje, sta bila tokrat izvoljena le dva evropska poslanca: edini Tržačan, komunist Giorgio Rossetti, in furlanski krščanski demokrat Alfeo Mizzau, ki mu je kot prvemu neizvoljenemu prepustil mesto najbolj voljeni strankarski tovariš, podpredsednik vlade Forlani. Oba prejšnja trža-

ška evropska poslanca sta ostala doma (Cecovini ni več kandidiral, Modiano pa ni bil izvoljen).

Med socialisti v okrožju ni bil več potrjen Gaetano Arfe, ki se je v Strasbourgu resno zanimal za pravice narodnih manjšin in je z drugimi poslanci dosegel odobritev evropske listine o manjšinskih pravicah.

V kampanji, ki ni bila posebno živahna, je bilo slišati tudi več glasov, ki so bili za Slovence neprijetni. Furlanski pisatelj Carlo Sgorlon, katerega dela prevajajo in tiskajo tudi v Sloveniji, je na primer v dnevniku La Repubblica govoril o nevarnosti slovenskega nacionalizma. Miškovci so na Tržakšem spet skušali zanetiti nasilje, in še bi lahko naštevali.

IN MI SLOVENC?

Zanimajo nas seveda predvsem volitve med nami Slovenci. Slovenski kandidati so bili le pri komunistih (že omenjeni neodvisni Bratina) in pri skupni listi manjšin (trije kandidati: Bratuž, Jurij Slokar in Stanislav Skrinjar).

Glavni cilj, katerega, resnici na ljubo, še aktivisti Slovenske skupnosti niso upali, da bo dosežen, je uspel: izvoljen je bil samostojen manjšinski zastopnik, ki bo zagovarjal tudi naše zahteve in ki bo z vodstvom Slovenske skupnosti v stalnem stiku. Taki stiki pa so v preteklosti že omogočili — na primer — vložitev predloga SSK o globalni zaščiti v italijanskem senatu. Dosežen je bil tudi cilj, da glasovi za koalicijsko listo opozorijo italijansko in evropsko javno mnenje na problematiko manjšinskih skupnosti.

Ni si pa mogoče zakrivati resnega osipa tradicionalnih glasov. Saj ga je bilo pričakovati, vendar ne v taki meri. V vsej deželi je koalicija manjšin prejela 7.951 gla-

sov (upoštevati je treba tudi del furlanskih volivcev v pokrajini Videm in Pordenon, saj so nastopali na listi tudi neodvisni Furlani). V tržaški pokrajini je bilo 3.461 glasov, v goriški 1.719, v videmski 2.311, v pordenonski pa 460. V občini Trst je lista prejela 2.362 glasov, v občini Gorica pa 889 glasov.

Za tiste, ki poznajo zgodovino samostojnih slovenskih političnih nastopov po vojni v naših krajih, so številke zelo zgovorne.

Res je, da samo vodstvo SSK ni dalo tem volitvam velikega poudarka, ostane pa dejstvo, da toliko tradicionalnih volivcev ni sledilo navodilom. Zato je treba tem večje priznanje dati tistim, ki so se držali nasveta SSK in s tem pripomogli k izvolitvi manjšinskega predstavnika. Ostali glasovi so postali več ali manj anonimni.

Kje so vzroki za nastali položaj, je težko reči. Nesoglasja v zvezi z rešitvijo tržaške upravne krize, kjer je Slovenska skupnost stopila v koalicijo z Listo za Trst, Krščansko demokracijo, socialnimi demokrati, liberalci in republikanci, nikakor še ne nudi odgovora, saj je osip velik tudi na Goriškem.

Gotovo gre za slabo propagando in slabo informiranje, saj so bile te volitve huda preizkušnja (čisto tuj volilni znak, kratka volilna kampanja, nepristopnost dragih, danes sodobnih sredstev propagande, kot so plačani oglasi v tisku, radiu in televiziji zasebnih postaj). Pokazala se je slaba povezanost med »vodstvom« in »bazo«. Pokazalo pa se je tudi majhno zaupanje slovenskega človeka v lastne moči, češ da tako in tako ne bomo uspeli. Ravno v tem pa je tudi pouk teh volitev, saj je SSK izvolitev dosegla.

Pot vodi naprej, napake in uspehi pa bi morali še pravilneje voditi naše korake.

Trinajsti literarni natečaj »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi poljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1984. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.

3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc, pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa, Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče nagrade:
za črtico ali novelo:
prva nagrada 150.000 lir
druga nagrada 100.000 lir
tretja nagrada 50.000 lir
za ciklus pesmi:
prva nagrada 100.000 lir

druga nagrada 50.000 lir
tretja nagrada 30.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1985. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.

Zamejska trigonometrija

Tudi srce, zamejsko srce, si lahko omisli svojo trigonometrijo.

Na primer v tretjem nadstropju liceja »France Prešeren« na Vrdeškem klancu.

V zadnjem razredu klasičnega liceja si lahko določil sledeča tri trigonometrična izhodišča v slovensko-antično-zamejsko sanjo.

1) Veliki zemljevid Slovenije — 1:150.000 —, ki je na dnu razreda, dragi poševni trapez med Rabo in Jadranom z zeleninami Vipavske, Bele krajine in Prekmurja ter z nakodrano rjavino ostalega.

Slovenija,

naše ime in naša datacija sredi kozmosa, lok duha od Viktorina preko Trubarja do Kocbeka, poligon volj do moči od Otona do Tita, šum alpskih slapov in tišina kraških podzemelj, *Cerkvena ordninga in Hlapec Jernej*, Brezje in Čebine, Mati-Domovina-Bog in Smrt fašizmu, tomizem in stalinizem, slovničarstvo in lirika, s. Elizabeta Kremžar in Vitomil Zupan, evangelizacija Velikih jezer in naskok na Himalajo, misijon na Madagaskarju in tovarna na Bavarskem, turška drajna in interesni pluralizem, trta in ledenik, smreka in brnistra — in premog in uran ...

2) Manjši zemljevid antične Grčije za katedrom — *Graecia antiqua cum oris maris Aegaei* — v treh barvah trojnega grškega genija, v zelenini Eolske, v rozavosti Jonske, v rumenini Dorske.

Grčija,

edina abeceda, ki nam je bila dana, dragi list Balkana, iztegnjen v Afroditino morje, Trakija z Orfejevo pesmijo in Helespont z ljubeznijo med Piramom in Tizbo in Bojotija z Antigonim »Ne« tiranu in Kitajron z norečimi menadami in Atika s Sokratovimi platanami in Argolida s kriki iz Oresteja in Elida v sijaju borečih se teles in Patmos z galopiranjem apokaliptičnih konj ...

3) Zunaj, onkraj ceste, strmina katararskega hriba.

Strmina,

stena grmovja v slapu klorofila, pomirljivo nadnarodna, uspavalno esperantska, kraško preteklostna, kozmično prihodnostna, nič sedanjostna, nič manjšinsko izumiranje in globalna zaščita, temveč eno samo nadčasno razlitanje zelenega.

Tri oporišča za srčno trigonometrijo.

Med njimi kolegi operirajo kaj vem s čim, s slovenščino in matematiko.

Jaz z latinščino in grščino.

Brez najmanjšega občutka, da s tem zarisujem neko dva tisoč let staro geometrijo.

Ne.

Na katedru je *Primorski dnevnik* in ga ošinem, kakršenkoli že je, preden se lotimo Tacita, Isokrata ali Evripida.

Potem z enim ušesom sledim tovarnjakom, ki menjavajo prestave, ko se vzpenjajo proti Lonjerju, proti letu 2000.

Ob Tacitu govorimo o policijskih sistemih, ob Isokratu o imperializmu in ob Evripidu o Goetheju.

In ob sobotah beremo latinščino klasika z našega Krasa, pravzaprav z Opčin.

Prav zares.

Glejte, kako je s tem.

V tretjem — maturantskem — razredu klasičnega liceja predmetnik predvideva po štiri ure latinščine na teden.

Dijakom sem dal na voljo, da si sami porazdelijo programsko snov, kakor se jim zdi primerno.

Tako so si torkovo uro izbrali za Tacitove *Anale*, četrtkovo uro za literarno zgodovino, petkovo za Avguštinove *Izpovedi* in sobotno za slovnico.

Pravzaprav sem slovnico izsitnil sam, da bi obdelal z njimi še neutrjeno poglavje latinske sintakse-odvisni govor. Sicer naj bi bila ta ura namenjena referatom.

Tam sredi decembra smo se odvisnega govora nekako najedli. Z referati — antična tematika v *Domu in Svetu in Ljubljanskem Zvonu* — še začeli nismo. Lahko bi tisto uro zasedli z velikim pesnikom, z Lukrecem, z njegovo tako moderno kozmično tesnobo. Toda ali je res treba, da greš po latinsko klasiko dva tisoč let nazaj, če ti sredi 20. stoletja vzklije na domačih tleh?

»Kaj pa, če bi posegli po neki latinščini, ki jo je v tridesetih letih tega stoletja pisala tu v Trstu slovenska roka?... Ja, v sobici starinske škofovske vile v Škednju... Latinščina, izbrušena v ciceronsko neoporečnost, a brez ciceronskega dima... Ni namreč nastala iz lepoumniškega razpoloženja, ampak iz trpljenja... Iz trpljenja naroda, obsojenega na smrt in pognanega proti Kalvariji... Eden od tistih temnih cvetov, ki so zrasli iz našega duha v fašistični noči, kakor je zrasla Kosovelova pesem, kakor je zraslo poslovilno pismo Pinka Tomažiča zaročenki...«

Tako nekako sem rekel dijakom.

In pokazal šop listov: »Jakob Ukmar: Spomenica o položaju slovenske Cerkve pod fašizmom.

Natančneje: leta 1938, v predihu med abesinsko in svetovno vojno.«

In tisto sobotno uro smo določili za slovenskega krščanskega klasika Jakoba Ukmarja.

Ne da bi spraševali za dovoljenje kogarkoli. Če bi se hotela vtakniti kakšna ministrska griža, bi ji lahko mirno vrgli v zobe tisti monumentalni slog in tisto prakrščansko vsebino.

In smo začeli.

Pravzaprav bi bil jaz rad prihranil uvod spomenice — naslovljena je neimenovanemu kardinalu — za šolsko nalogo. Po vsebini, slogu in dolžini je tako rekoč urezana zanjo. Pa bi moji latinci zmogli tisti arhitektonski blok iz ene same periode?

Prevesti bi ga morali približno takole:

Prevzvišeni gospod, ker je predvidevati, da bo preblaženi oče, ki ga muči že dolgoletna bolezen in so mu moči zelo opešale, v doglednem času nastopil pot vsega živega, in ker je izvolitev novega papeža izredne važnosti za vesoljno Cerkev in za ves svet, smo mi, ki nam je v novih provincah Italije bolj dano trpeti kakor nam je dovoljeno govoriti, sklenili, da ob tej priložnosti predložimo Tvoji eminenци nekatere deziderate, in sicer ne kakor da bi hoteli karkoli poučevati oškrlatene kneze Cerkve, temveč da bi poleg načel, ki jih tukaj branimo in ki jih Ti, prevzvišeni, ne samo poznaš, ampak gotovo v celoti osvajaš, sporočimo nekatere stvari, za katere je v sedanjih okoliščinah dokaj težko zvedeti.

Kar temu uvodu sledi, je dokument, za katerega si drznem reči, da je tedanji katolicizem težko zmoget kaj evangeljsko radikalnejšega in koncilsko bolj preroškega. Vtis imam, da bereš formulacije, napisane ne petindvajset let pred drugim vatikanskim koncilom, ampak petindvajset let po njem. Dejansko polje v tem besedilu tista nadčasovna aktualnost Duha, ki oživlja Cerkev od Atanazija do Von Gahlena, od Ambroža do Višinskega. Skoraj ne moreš verjeti, kakšne levite je bral Vatikanu, če že ne Piju

XI. osebno, človek, vse življenje svetniško vdan Petrovemu sedežu.

Ob tej Ukmarjevi latinščini naj si moji maturanti vsaj nekaj sobot urijo svoje pogojne periode in svoje gerundive, ko mi bo srce risalo nežne loke od Raba do Peloponeza in do zelenih mas pod Katinaro...

... Predvsem je treba braniti svobodo Cerkve pred civilno oblastjo v stvarih, ki zadevajo vero, nravi, bogoslužje in disciplino, potem pa paziti, da se ne bi edina Kristusova Cerkev, okužena z nacionalizmom, nekako razcepila v narodne Cerkve...

... Osrednja cerkvena oblast ne kaže dejansko katoliške, t.j. univerzalne podobe, ampak ima pretežno italijanski značaj.

Papeška diplomacija je, če izvzamemo nekaj prereditkih primerov, vsa v rokah Italijanov, kakor če ne bi bil nihče iz ostalih katoliških narodov sposoben zastopati v določeni državi pravice Cerkve in Apostolskega sedeža.

Višji uradniki rimske kurije so v vseh kongregacijah Italijani, s komaj kakšno izjemo. Še več: tablice ali napisi ob vhodih v posamezne kongregacije, ki so bili doslej zmeraj latinski, so v novih sedežih kongregacij v celoti italijanski.

Sveti kardinalski kolegij ni sestavljen sorazmerno s številom vernikov pri raznih narodih (glej kan. 232 par. 1 Cerkvenega zakonika), ampak število italijanskih kardinalov dosega, včasih pa celo presega vsoto vseh kardinalov drugih narodov. In če se kdaj zaradi smrti številnejših kardinalov to krivično sorazmerje zamaje, se omenjeno sorazmerje ponovno vzpostavi z imenovanjem večjega števila italijanskih kardinalov. To se je pravkar zgodilo — in svet se je temu čudil — v času agresivne abesinske vojne, ko so bile od dvajsetih mest, ki so bila tedaj v kardinalskem kolegiju prazna, tri četrtine dodeljene Italijanom,

pod črto - pod črto

Izjava,

ki jo je Slovenski center PENkluba pripravil po debatnem večeru o Torkarjevi knjigi o dachauskih procesih in ki jo je sklenil poslati predsedstvu SR Slovenije, predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije in tisku.

»Ob izidu nekaterih književnih del in zapisov v zadnjem času so se v slovenski javnosti znova obudile razprave o dachauskih procesih leta 1948 in njihovih nedolžnih žrtvah.

Slovenski center P.E.N. v zvezi s tem izjavlja:

Mislimo, da je treba vsem, ki so bili v dachauskih procesih obsojeni in so bile obtožbe proti njim javno umaknjene, priznati popolno družbeno, politično, moralno ter materialno rehabilitacijo in jih smatrati za državljane, ki jim gredo vse z ustavo zagotovljene pravice. Če kdo od takrat obsojenih in potem delno rehabilitiranih vseh teh pravic še ne uživa, je treba preživelim in svojcem nepreživelih — po razgovoru in dogovoru z vsakim posebej — čimprej pomagati, da jim bodo še nepriznane pravice izpolnjene. Družinam na smrt obsojenih in justificiranih mora biti povedano, kje so pokopani.

Mislimo, da je čas, da se naša družba iznebi te hipoteke, ki obremenjuje našo preteklost in s tem tudi našo sedanost ter socialistično prihodnost.«

SLOVENCIMISMO VPRAŠANJE

Pred več kot šestimi meseci je na tržaški Prefekturi šel v pokoj še zadnji uslužbenec, ki je bil dodeljen prevajanju iz slovenščine. Komaj nekaj let prej je najvišji vladni organ v tržaški pokrajini razpolagal še s štirimi takimi prevajalci, ki so lahko sledili slovenskemu tisku in sploh dogajanju v slo-

samo ena četrtnina pa kardinalom ostalih narodov. Danes celotni kardinalski kolegij šteje 69 kardinalov, od katerih je 39 Italijanov in 30 Neitalijanov (prim. Annuario Pontificio 1938, stran 31-59).

Iz dejstva, da v rimski kuriji prevladujejo italijanski kardinali in višji uradniki, ki so prav tako Italijani, izvirajo različne negativne posledice.

Najprej se ne morejo pravično in po katoliških načelih rešiti težka vprašanja, ki so med različnimi narodi in ki posebno zadevajo narodne manjšine, ki so vsestransko in okrutno zatirane. Tako si Benedikt XV. ni pomišljal v pismu od 2. avgusta 1921 javno obsoditi nasilje, ki so ga bili fašisti storili na račun cerkvenih oseb in stvari posebno v Istri. Po smrti tega papeža so se preganjanja še huje razrasla. Zelo pogosto je bilo moteno bogoslužje. Na mnogih krajih je bilo preprečeno pridiganje v materinem jeziku. Duhovniki in laiki so bili mučeni z ricinusovim oljem, s strupom, z udarci, z zaporom, s pregnanstvom, s kvestorskimi opombami. Ob vsem tem ne samo da nismo slišali od Apostolskega sedeža nikakršnega protesta, temveč se celo javno razglša, da je bil Vodja politične stranke, ki je zagrešila takšne grozote, poslan od božje previdnosti v rešitev domovine.

Tej odvisnosti Svetega sedeža od politične stranke, ki sedaj vlada v Italiji, so sledile še druge hude posledice. Seveda je ugled Apostolskega sedeža utrpel nemalo škode pri narodnih manjšinah v Italiji in v sosednjih državah. V nekaterih krajih je celo prišlo tako daleč, da duhovniki skoraj ne morejo vernemu ljudstvu omeniti papeža, ne da bi zbudili ogorčenje mnogih. Mnoge slovanske družine, ki so se preselile v Jugoslavijo, so zavrgle katoliško vero in se pridružile razkolu, in sicer izrecno iz sovraštva do papeža (prim. Bolletino dell'Arcidiocesi di Gorizia, leto 1936,

štej. 6, stran 124). Marsikatero druge družine pa, ki se niso mogle preseliti, čakajo samo na spremembo političnega stanja, da bi lahko svobodno pristopile k razkolu.

Dalje moremo ob tej nesrečni odvisnosti Svetega sedeža in skoraj celotne cerkvene uprave od politične stranke v Italiji razumeti, kako je mogla tista pravljica, češ da je papež dal ogromno vsoto denarja za abesinsko vojno, naleteti na posluš — ne brez obžalovanja vredne škode za vero — pri tolikih katoličanih. Ista odvisnost je vzrok, da so bile nekatere zmote, ki so nastale v Franciji in v Nemčiji, ostro in pravično obsojene, medtem ko se ne vidijo ali se obzirno obravnavajo prav tako nevarne zmote, ki se skrivajo v sestavu italijanskega fašizma...

»Deitalijanizirati Vatikan« — kje bi bil mogel Edvard Kocbek za to svoje predvojno geslo najti sijajnejšo utemeljitev kakor v tem Ukmarjevem besedilu!

To, kar v spomenici sledi, je moralo prav tako privzdigovati s stola italijansko eminenco, če ji je po naključju prišel tisti duhovni eksplziv v roke (spomenica je bila namreč izročena samo neitalijanskim kardinalom). Na primer: za Ukmarja je 2. paragraf kanona 329 Cerkevne zakona, po katerem papež svobodno imenuje škofe, le »žalostna ironija«, saj v Italiji ne more imenovati nobenega škofa, ki ne bi bil »persona grata« ali vsaj »non ingrata« fašizmu. Podobno ironijo vidi v 1. paragrafu kanona 459, ki zadeva nastavljanje župnikov. In to grenko naštevanje gre naprej, dokler se ne zažene v preroški »Nonne hic Ecclesiae Catholicae necessarius est alter Gregorius...«

Mar ni tukaj potreben katoliški Cerkvii drugi Gregorij, ki se ne bi bal spoprijeti se s tem težkim vprašanjem in ki bi se postavil za svobodo Cerkve, čeprav od začetka ne brez žrtvovanja kakšnih materialnih koristi?...

Potem ko je preroški prst pokazal na Rim, v drugem delu spomenice pokaže na »gnusobo

pod črto - pod črto

venski javnosti (bili so seveda dediščina bivše angloameriške vojaške uprave). Tudi to je dokaz neupoštevanja slovenske manjšine (in seveda tudi neučinkovitosti birokracije), a obenem tudi jamstvo prenapetežem, da Slovenci ne povzročamo problemov, sploh nismo vprašanje. Toliko glede prevajalcev, kaj šele glede funkcionarjev ... Pa kaj bi se čudili. Tržaški IL PICCOLO ima več kot 60 časnikarjev in v prvih dneh junija so jih namestili še nekaj. Med vsemi ni niti enega Slovenca. Kaj

se tudi pri Piccolo, kljub naprednemu preokretu, ne zanesejo na Slovence?

SLOVENSKA DIPLOMACIJA

V jugoslovanski diplomatski službi je nekaj več kot 2700 ljudi. Med temi je komaj 65 Slovencev. To je bil eden izmed redkih podatkov, ki smo jih slišali med debato o jugoslovanski zunanji politiki, ki je bila 20. junija na RTV Ljubljana. Diskutanti so med drugim ugotavljali razkorak med jugoslovanskim diplomatskim predstavništvom

in jugoslovansko stvarnostjo, predvsem ekonomsko. Vida Tomšič se je spomnila lepih časov, ko je jugoslovanski predsednik med svojimi potovanji k neuvrčenim vedno poskrbel za koristne poslovne stike. (To so bili časi ko so se kopicili jugoslovanski katastrofalni dolgovi). Če bi spoštovali jugoslovansko razmerje, bi Slovencev moralo biti v diplomaciji vsaj 210, koliko šele, če bi upoštevali večjo stopnjo razvitosti, ki že sama po sebi zahteva boljše zastopstvo.

opustošenja« v božji hiši Julijske krajine.

Naj povzamem.

Najvišja cerkvena oblast mirno gleda na brutalno raznarodovanje manjšin, kolikor ga sploh pozitivno ne podpira. In kakšen je rezultat pritožb, ki so bile poslane v Rim? Odstavitev goriškega nadškofa Sedeja, zarota goriških bogoslovcev v goriškem semenišču, prepoved tudi slovanske konverzacije v koprskem semenišču, italijanizacija goriškega in tržaškega *Folium ecclesiasticum*, forsiranje italijanskega verouka, nastavljanje neizobraženih in včasih manjvrednih, a »patriotskih« duhovnikov iz starih provinc ...

... Takšni duhovniki se pošiljajo v župnije, ki naj bi se asimilirale, in tam začnejo »fare del bene« 1) tako, da učijo vernike, da so zdaj v Italiji in da so končno odrešeni; zato mora vse potekati v »lingua di stato«... 2) Take res žalostne stvari se ne bi dogajale, ko zanje ne bi vedel in jih odobral Apostolski sedež, ki je tudi sam v konkordatu sprejel načelo »državnega jezika«... Po konkordatu morajo namreč naslovniki škofijskih in župnijskih sedežev poznati italijanski jezik kot državni jezik, ni pa jim treba poznati jezika ljudstva, ki jim je izročeno. Zakaj če bo potrebno, jim bo dodeljen namestnik, ki naj opravlja dušno pastirstvo v krajevnem jeziku. Tako vidimo, da je bil nanovo častno vzpostavljen prosluli in osovraženi srednjeveški namestniški sistem... Če katoliška Cerkev ne samo ne bo skrbela, da se ohranijo in očuvajo naravne pravice narodov, ampak si bo z modernimi malikovalci države celo prizadevala, da se te pravice teptajo, se ne bo mogoče izogniti novim in strašnim spopadom med ljudstvi. Prav tako če sama Cerkev ne bo učila, da je treba te pravice pravilno upoštevati, če sama ne bo s Kristusovim naukom in milostjo še bolj poplemenitila, kar je v narodu dobrega, bodo vstali drugi in do blaznosti razglašali izprijeni kult lastnega naroda in lastne krvi, kar se že, kot vidimo, dogaja v Nemčiji...

Kaj bolj naravnega kakor to, da na koncu zaplapola nad tem preroškim besedilom znamenje, ki ga je videl Izaija:

... Faxit tamen Deus, ut cursu mutato, Ecclesia Christi exsurgat in signum populo- rum (Is 11,10)...

... Vendar naj Bog da, da bi Kristusova Cerkev preusmerila svojo pot in zrasla v prapor narodov (Iz 11,10)...

Tako naj se trem trigonometričnim oporiščem, med katerimi bomo brali to latinščino, pridruži še četrto, tisti prapor nad valovi zgodovine...

1) Delati dobro

2) V državnem jeziku

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je bil prepovedan izid KOCBEKOVEGA ZBORNIKA, ki je bil že postavljen pri založbi OBZORJA v Mariboru, zaradi prispevka mlade filozofinje Spomenke Hribar o pokolu domobranske vojske 1945 ...
- da je bila organizacija velikega prostora v kanadskem Torontu, kjer bo v septembru milijonski množici maševal Pavel Janez II., poverjena Slovencu Plazarju, doma z Iga pri Ljubljani ...
- da v zadnjih letih v Sovjetski zvezi naraščajo protiverske publikacije in protiverska propaganda ...
- da je bilo 5000 izvodov knjige, v kateri pisatelj Igor Torkar govori o dachauskem procesu, v kratkem času razprodanih ...
- da je bil zadnja leta glavni finančni vir Russelovega sodišča honorar, ki ga je njegov predsednik Vladimir Dedijer prejel za knjigo »Novi dodatki za biografijo J. B. Tita« ...
- da je tržaški škof. msgr. Lorenzo Bellomi dal daljši intervju za jesensko številko revije CELOVŠKI ZVON ...
- da je bilo v ljubljanski novomarksistični reviji NOVA REVIJA zapisano, da na političnem področju manjkajo politične svoboščine, ki jih je bila Slovenija že deležna v zadnjih petdesetih letih stare Avstrije ...
- da se prvi — petkov — dan študijskega zborovanja v DRAGI letos ne bo odvijal v klubu slovenskih izobražencev v Donizettijevi ulici v Trstu, ampak v parku — oziroma v primeru slabega vremena v dvorani FINŽGARJEVEGA DOMA na Opčinah ...
- da je skrivnostna Obiskovalka v Medjugorju rekla vidcem, da bo 5. avgusta dvatisočletnica njenega rojstva in da bo to milosten dan za ljudi ...
- da je v knjigi »Ricerche religiose del Friuli e dell'Istria« S. Braini objavil članek o kontinuiteti kulturnega prostora na Sv. Lenartu nad Samatorico, in sicer od predkrščanskih časov do prejšnjega stoletja ...
- da je v znanem jezuitskem štirinajstdnevniku LA CIVILTÀ CATTOLICA od 18. februarja 1984 prof. Janez Vodopivec ocenil disertacijo mladega slovenskega teologa dr. Antona Štruklja o švicarskem teologu Hansu Ursu von Balthasarju »Življenje iz polnosti vere«...
- da pri nekaterih bivših primorskih partizanih vztraja do danes sum, da bivši slovenski komunistični poslanec v rimskem parlamentu in poznejši udeleženec partizanskega boja Jože Srebrnič ni utonil v Soči po nesreči, ampak po atentatu, ker da se njegov koncept glede usode Primorske ni skladal s konceptom KPS ...

REBULA LX

Dne 21. julija izpolni Alojz Rebula šestdeseto leto življenja: morda nam bo pisatelj očital, da nima za rojstvo zaslug in da ga zato ne kaže praznovati, in morda ne bo v celoti sprejel naših ugovorov, da nas rojstvo samo determinira v kar mogočni meri z geni v telesnih celicah, s krajem in okoljem, s časom in zgodovinskim okvirom in z naklonom zvezd. Takí jubileji, kot je današnji, nam dajejo pri pomembnih ljudeh priložnost, da se zamislimo v njihovo delo in v njihov zgled ter vpliv na so-

dobnike. Radovedni smo bili, kako bi peščica pisateljev povedala, kaj ji Rebulovo delo pomeni, in ob ti priložnosti objavljamo njihove prispevke. Mladika — od uredniškega odbora do skupnosti bralcev, raztresenih po vsem svetu — praznuje na ta način ob rojstni obletnici ne le pisatelja, temveč predvsem njegovo delo, ki bo popotnica slovenskim ljudem v tesneh, skozi katere jih bo prihodnost še utegnila gnati, in v ustvarjalnih dneh, ko bojo predvsem s svojo kulturo hoteli še rasti.

Slovenska sreča

V Celovcu, 4. junija 1984

Preden sem sedel k pisalnemu stroju, da bi napisal »kratko izjavo, kaj predstavlja zame Rebulovo delo in kaj mi pomeni«, sem odprl Janka Kosa »Pregled slovenskega slovstva«, DZS, 1983, na straneh 404/405. V sklepnem odstavku je tam zapisano: »Rebula je v sodobni slovenski književnosti najpomembnejši primer svetovljanskega etika in esteta, ki pa se ne more odtrgati od specifično slovenskih problemov, v razkolu med obojim doživlja svojo literarno usodo.«

Strinjam se samo z glavnim stavkom, kajti nikakor ne razumem, čemu bi se Rebula moral odtrgati od specifično slovenskih problemov. Alojz Rebula je Slovenec na zahodni meji svojega naroda, v poitalijančeni tržaški provinci kakor nas eden v ponemčeni celovški. Kaj nima vsaka stvariteljska razsežnost svoj edini avtentični izvir v živem človeku iz mesa in kosti, zavesti in teženj, jezika in izobrazbe, skratka v človeku, ki je plod genov in razmer, v katerih je oblikoval in še kar naprej oblikuje svoj duhovni profil? Vsi mali narodi imajo svoje specifične probleme zaradi svoje »majhnosti«, kakor jih imajo veliki zaradi svoje »velikosti«, je treba samo malo po zgodovini povohati in po dandanašnjih problemih po svetu. Se je mar nobelovec Pablo Neruda kdaj odtrgal od specifično čilskih problemov? Ali Joyce od angleških? In Böll od nemških? Še slovenska sreča, da ima Rebula rodovne korenine tako globoko v skalovju slovenskega Krasa. Kako bi drugače tako spoštljivo in s takšno prazniško zamaknjenostjo ljubil to našo samoupravljalško pohojeno, konzumistično razmrevarjeno, ertevejevsko stokrat onečaščeno, danes že v sami Sloveniji ogroženo slovensko besedo? Je Rebula odgovoren za to, da smo »prestrašen narod, ženski narod, narod za krmo večjim«? (A. Rebula, *Zeleno izgnanstvo*, 187). V tej stvari se že mno-

go laže z Željkom Kumerjem strinjam: »Ravnokar sem prebral (v enem dahu) »Zeleno izgnanstvo« A. Rebule. Delo je pravo nasprotje naši potrošniški avantgardi, ki je z odstranitvijo transcendentnega izničila tudi sam subjekt — merilo vseh stvari — človeka, ki tako vse bolj hlapi in izginja. Pri Kafki je ta le brezoseben, pri Becketu pa ruina. Rebula, kakor tudi večina zamajcev, je vse drugače motiviran, žene ga predvsem narodnoobrambna nuja ...« (Citat iz Mladika 45, literarnega pisma J.M. Alojzu Rebuli o romanu »Zeleno izgnanstvo«, 1982, str. 72).

Meni je slovenska beseda gnezdo in zavetje, neusahljiv vrelec za samouresničevanje v usodno tesnem, neprijaznem koroškem svetu, in sem tako iz preprostega samoohranitvenega nagona »postal pisatelj« šele s petdesetim letom zaradi petdesetletnice (zgubljenega) koroškega plebiscita. Tedaj namreč, leta 1970, je legel Fašizem, orokavičen in v salonski suknji, na pójavo koroško Domovino — in koroška žurnalja, Slovencem sovražna, je obetala urbi et orbi izjemno turbulenten orgazem. Iz tiste zadušljivosti sem se reševal tako, da sem se literarno ukvarjal s specifično slovenskim koroškim problemom. Naši slovenski stvari na Koroškem v korist ali škodo, razvoju slovenske književnosti v prid ali ne, o tem se bo lahko reklo kaj bolj zanesljivega šele po moji smrti.

Že davno pred tistim hudobnim letom 1970 pa sem občudoval pisateljsko nadarjenost Alojza Rebule, s katerim sem istočasno študiral na ljubljanski filozofski fakulteti, le da je on prišel iz Trsta jezikovno neprimerno bolj razvit kakor jaz iz Doba in je že tedaj, dvajset let pred menoj, napisal svojo prvo novelo.

Umetniški okus je kajpada individualen, relativen, ali name vplivajo ko kaki jezikovni čarovniki predvsem trije: Cankar, Kosmač in Rebula. Cankar kakor orglar pri veliki maši, ko potegne vse registre, Kosmač ko kak razumen arhitekt, ki se spozna na psihologijo barv in skladljivost neskladnega, Rebula ko kak frular na kraški rebri, ki mu veselo žvenketajo in cingljajo besede iz piščalke in se kotalijo po kraški gmajni dol proti mestu v zalivu in ven na biserino in lesketajoče se morje in dalje in dalje na konec tega sveta obzorje in potem še kvišku v neizmerno višavje, da še tam zazvenijo vse-mirsko odtujeno, s hladnim odmevom med galaksijami. Rebula — virtuoz slovenske metafore. Grandiozen vitalizem — tale njegova proza, sem zapisal o njegovem Zelenem izgnanstvu ... In strinjam se z Jankom Kosom, da je najpomembnejši slovenski zamejski pisatelj, saj nobene njegovih knjig — za mejo v Sloveniji — ni mogoče več kupiti. To pa je za kvaliteto kake proze zanesljivo merilo.

Za njegov šesti križ in še dalje mu želim samo zdravja. Za drugo bo že sam poskrbel.

Janko Messner

Zaljubljen v to našo zemljo

Dragi Lojze Rebula,

zelo se čutim počaščenega, a čutim hkrati nekaj zadrege, ko sestavljam voščilo za Tvojih žilavih šestdeset let; zadrega izhaja iz dejstva, da bi bil rad te besede napisal v slovenščini, v jeziku, ki ga ne poznam. Vendar si iz tega ne delam težave. Zgodovina judovskega Naroda je tako polna skrajnosti, widerspruchvoll, bogata z maščevanji proti plemenu, da se mi zdijo pre-kletstva, ki smo jih sami izumili v Torà in so jih vpeljali Preroki, pravo božanje v primerjavi z njimi. Moja zadrega se torej pri priči izbistri v odraslem Jazu.

Težka je kvečjemu krivda: če mi to krivdo očitaš, imaš popolnoma prav. Krivda je v tem, da sem se pozno, na srečo ne prepozno — za to se imam zahvaliti tudi koristni avtoanalizi — zavedel tržaškosti, Triestezität, to je zmesi psiholoških in včasih kar skrajnostnih hotenj, ki so iz tega našega mnogostranskega in različnega mesta naredili izjemo. Sicer se tudi Ti spominjaš Kohèletove izjave: »Vsaka stvar ima svoj trenutek.«

Zato sem, če mi dovoliš izraz, ne samo zaljubljen v to našo Zemljo, a danes tudi ošabno ponosen, da lahko, kakor Ti, izjavljam: rodil sem se na njej!

Vem, da si izredno nadarjen slovenski pisatelj, a kaj pravim! — si izredno nadarjen pisatelj. Bral sem Te v italijanščini in francoščini, kakor sem bral Srečka Kosovela, čudovitega pevca Krasa, gotovost evropske poezije v tem stoletju.

Vendar lahko rečem: menim, da sem spoznal Tvoj napor človeka in umetnika, zvestega Svojim Ljudem, zvestega Svojemu Navdihu, zvestega sam Sebi — prijatelj moj, moj slovenski prijatelj.

Rad bi dodal še druge misli, toliko Tvoj svet obeže tudi mene. Eno samo bom zapisal: posebno željo, da bi bil Tvoj roman V Sibilinem vetru objavljen v teku leta 1984 v Italiji. To bi bila čudovita poteza v korist založništva in kulture te Dežele.

V Milanu, 25. marca 1984.

Ferruccio Fölkel
(Poslovenil P. M.)

Izvirnik:

Caro Alojz Rebula,

mi sento assai onorato ma anche un po' imbarazzato nel formulare frasi di omaggio beneaugurante per i Tuoi fervidi sessanta anni; l'imbarazzo deriva dal fatto che queste parole avrei desiderato scriverle in sloveno, lingua che non conosco. Non me ne viene un cruccio. La storia della Nazione ebraica è così estrema, widerspruchvoll, abbondante di vendette sulla schiatta che, per esempio, le »maledizioni« da noi stessi inventate nella Torà e introdotte dai Profeti a me paiono carezze al confronto. E dunque il mio imbarazzo si illimpidisce di un subito nell'Io adulto.

Semmai è grave una colpa e a questo proposito, se mi accusi, hai perfettamente ragione. Essa consiste nell'aver preso coscienza tardi, non «troppo» tardi per fortuna — grazie anche alla proficua autoanalisi — della triestinità, della Triestezität, dell'impasto di psicologie e aspirazioni a volte estreme che hanno fatto eccezione questa nostra città plurale e diversa. D'altra parte tu ricordi come scriveva Kohèlet: «Ogni cosa ha il suo momento».

Io sono così, se me lo consenti, non soltanto innamorato della nostra Terra, ma oggi anche alteramente superbo di poter dire, come puoi dirlo Tu: vi sono nato.

Io so che sei uno scrittore sloveno di straordinario talento, ma no!, che sei uno scrittore di straordinario talento. Come Srečko Kosovel, il meraviglioso cantore del Carso, uno dei punti fermi della poesia europea del secolo, Ti ho letto in italiano e in francese.

Posso dire nondimeno: credo di aver inteso il Tuo impegno di uomo e di artista, fedele alla Tua Gente, fedele alla Tua Ispirazione, fedele a Te stesso — amico mio, mio fratello sloveno.

Desidererei aggiungere altre considerazioni, tanto il mondo che Ti appartiene è coinvolgente. Una cosa sola ancora: l'augurio particolare che il Tuo romanzo *Nel vento della Sibilla* venga pubblicato in Italia entro il 1984. Sarebbe un magnifico punto a favore dell'editoria e della cultura di quel Paese.

FERRUCCIO FÖLKEL

Milano, 25 marzo 1984.

Alojziju Rebuli!

*Alfa in Omega: dve črki zlati
Ledino tvoje duše sta razgnali,
Oraču silnemu naréd, ki v rali
Jima veli tiščati in vzdržati.*

*Zanj, ki se mu je vredno v jarem dati
In kliče te, kot daljni brod k obali,
Je služba milost: kdaj jo bomo znali
Ubogati in v njej se radovati . . . ?*

*Raduj se, kdor zvečer na strmi cesti
Enako hrepeni, kot je ob zori,
Božanski nuji zvest, tako kot zvesti*

*Upogibajo se v vetru temni bori;
Ljubljen bo legel, kakor mož k nevesti,
In v Njem bo vstal, ki ga je klical gori.*

Andrej Capuder

Na mnoga leta!

Πολλοί χρόνοι, Lojze!

Ob misli na Rebulov jubilej se mi razvršča-
jo odmevi prijateljskih stikov, podobe postaj
posameznih družno prehojenih poti, število let-
nic, ki jih je nanizal izid pomembnih del. Ven-
dar se mi ob vsem tem bogastvu, ki je že se-
stavni del zgodovine novejšega slovenskega slov-
stva in snov raznih leksikonov, kar naprej pred-
vsem vrača ozračje iz tistih časov, ko je bila ta
naša izredna književna žetev samo napoveda-
na, ko je bila pravzaprav samo obljuba ali ce-
ló samo upanje.

Bila so to tista prva povojna leta, ko je pri
nas vse vrelo in se sprožalo v ekstravertiranem
razdajanju, takó da je bilo videti, kakor da smo
obsojeni na izgubo prav tistega prvinskega no-
tranjega bistva, katerega smo v črnih dneh ta-
ko ljubosumno varovali in za rešitev katerega
smo potem v vojnem času tvegali tudi biološko
smrt. A v ti nenaklonjeni dobi, ko so tuji oblast-
niki prezrli tragiko naše usode, domači vodite-
lji pa krmarili kot kratkovidni kapitani, so se
na straneh tržaške revije porajala besedila, ki
so overovljala našo intimno resnico in naš zgo-
dovinski status na teh prečudovitih obmorskih
tleh.

Saj, takrat sem se pojavil za korak pred
njim, a kmalu sva z Rebuló stopala vštric, sko-
raj v vseh številkah Razgledov skupaj, poveza-
na skoraj kot dvojčka, a vsak s svojo darežljivi-
vostjo v sebi; uglašena v vzporednem hotenju,
da v književni projekciji neizbrisno začrtava
profil našega človeka in s tem tudi človeka sploh,
a obenem vendar tudi usaksebi v težnji po sa-
mostojnem iskanju in samosvojem oblikovanju.

Mogoče bo kdo sodil, da pretiravam, a pre-
pričan sem, da če je bila tista klavrna doba v

čem ne samo pomembna, ampak tudi slovesna,
potem ji je dajalo pomen in sloves prav nastan-
janje slovenskega književnega opusa v tržaških
četrtih, kamor so se stekale usode tudi Rebuló-
vih kraških ljudi.

In takó je izidu Mojega tržaškega naslova
sledil izid Rebulóvega Devinskega sholarja, Vi-
nogradu rimske cesarice moje Mesto v zalivu,
kakor da podzavestno združujeva dva naša ena-
ko veljavna življenjska pola: zemljo in morje,
mesto in gmajno, pomole in ograde.

Pri tem sva imela srečo, da je književni zgo-
dovinar dr. Lino Legiša zavzeto spremljal našo
renesanso, saj se je ta strogi kritik potrudil, da
je vsako posamezno številko Razgledov sproti
izčrpno ocenil, tako da so Rebulóvi in moji pri-
spevki tista leta doživeli takšno zvesto in teht-
no spremljavo, kakršne nisva bila poslej nikdar
več deležna. Bil je to ponoven dokaz, kako od
Trubarja dalje slovenski kulturnik ne samo nik-
dar ne zataji pričakovanja narodnega občestva,
ampak ostane na njegovem braniku tudi takrat,
ko so narodni voditelji bolj očimi kot očetje.

Zakaj Rebulóv Devinski sholar je izšel po-
tem, ko so se odgovorni možje ob napovedi, da
se k nam vrača Italija, najpoprej lotili demobi-
lizacije kulturnih ustanov: Gledališča, Glasbene
mattice, Razgledov itd. In Devinski sholar je iz-
šel kot knjiga, sestavljena iz snopičev, ki so iz-
hajali kot priloga v Literarnih vajah; to se pra-
vi, da so, kot ugotavljam v nekem takratnem
spisu, pravzaprav Rebulóvo delo izdali dijaki,
to je naročniki in bralci revije.

Kaj naj k temu še rečem?

Da so letos pretekla tri desetletja (1954-84)
od izida Rebulóvega knjižnega prvenca, a da se
prav tako kot takrat vidim, kako sem bil ob ti-
sti brošuri pomirjen in hkrati razvnet. Pomir-
jen, ker sem se zavedel, da smo zdaj s potrje-
vanjem svoje identitete na konju, saj to, česar
ne bom mogel in znal izpovedati sam, bo zmo-
gel pisatelj, ki je ne samo mlajši od mene, am-
pak so ga tudi razne ujme manj oplazile kot me-
ne. Razvnet pa sem bil, ker je umetniška upodo-
bitev neke bivanjske resnice eden izmed najbolj
sijajnih čudežev, kar jih zmore človeški duh,
kar pa je še posebno veljavno takrat, ko se, kot
ptič feniks iz pepela, literarno delo spočne v ne-
drijih ljudstva, katero je zgodovina skušala od-
pisati.

Tri desetletja so pretekla, odkar se je po-
javila Rebulóva prva knjiga, v okviru teh let
pa so izšla dela, ki so že zdavnaj zasenčila tisto
devinsko zgodbo; vendar pa sem se jaz ob pi-
sateljevem jubileju pomaknil nazaj prav zato,
ker me je kljub časovnemu odmiku prevzel žar,
ki naju je preveval takrat, ko sva komaj zastav-
ljala pero, da z njim potrdiva obstoj naše biti
in stopnjo naše civilizacijske ravni.

Zakaj če Saba nekje trdi, da so njegove pes-
mi dokaz italijanstva Trsta, potem so Rebulóve
in moje knjige, porojene iz tistega najinega po-

vojnega žara, vsekakor temeljit dokaz tudi naše domovinske pravice na teh tleh in v tem našem dragem mestu.

A ker gre tokrat za Rebulov praznik, je ta spominski utrinek pravzaprav predusem votivni poklon modrici, zato da bi bila kakor doslej tudi za naprej naklonjena prijatelju Rebuli in njegovemu peresu.

Zato prav iskreno: Πολλοί χρόνοι, Lojze!

Boris Pahor

Razumnost, žar in prijetnost

Alojza Rebula imam za enega največjih slovenskih pisateljev in za največjega živečega tržaškega pisatelja, če skupaj upoštevam Slovence in Italijane.

Toliko bolj pohušljiv se mi torej zdi italijanski (in tržaški) molk o našem someščanu slovenske narodnosti, ki o njem tožim v eseju, posvečenem njegovemu delu *. Vendar nacionalna nagrada za poezijo »Regium Julii« za **Ritorni sul Carso** Cirila Zlobca in mednarodna nagrada »Eugenio Montale« za njegove prevode iz italijanščine opozarjata z ugledom, ki pomeni no-

vost, široke kroge italijanske in evropske inteligencije na slovensko pesništvo in književnost: in prav ob ugledu našega jugoslovanskega rojaka postaja molk, ki drži brez vsakega opravičila ujete Alojza Rebulo in njegova dela, vedno bolj nesprejemljiv.

Ob Rebulovi šestdesetletnici mu torej — najpoprej — lahko izražam utemeljeno vero, da se vedno bolj bliža čas, ko bo tudi njegovo delo našlo pri nas odmev, ki ga zasluži. Naj mu življenje vsekakor nakloni plodna in dolga leta. Biti pri šestdesetih star je veljalo pred štiridesetimi leti: danes lahko pri ti starosti dosežeš vrh zrelosti; in to je najbolj pristrčna in paradoksalna usoda, ki jo lahko želim avtorju romana **V Sibilinem vetru**.

Jaz, on, vsi mi se vsekakor staramo; toda preičan sem, da je njegovo delo že zdaj ušlo — zaradi umetnosti in pesniške moči — ti usodi.

Razumnost, žar in prijetnost — človečnost — ki jih je bogato razdal v svojem delu, ostajajo v njem učinkovite in bojo postajale toliko bolj svetle in razvidne, čim temnejši bojo časi, v katerih živimo.

V Milanu, junija 1984

Arnaldo Bressan
(Poslovenil P.M.)

* Esej o Rebuli — v italijanščini ni še izšel — je objavljen v *Sodobnosti* 1982, str. 1064-1075; poslovenil ga je Jaša Zlobec.

Izvirnik:

Considero Alojz Rebula uno dei maggiori scrittori sloveni e il più grande degli scrittori triestini viventi, sia sloveni che italiani.

Tanto più scandaloso considero dunque, nei riguardi di un nostro concittadino di nazionalità slovena, quel silenzio italiano (e triestino) che denunciò nel saggio dedicato alla sua opera.*

E tuttavia il premio nazionale di poesia »Regium Julii« a *Ritorni sul Carso* a Ciril Zlobec e il premio internazionale »Eugenio Montale« alle sue traduzioni dall'italiano, con prestigio senza precedenti portano all'attenzione di vaste cerchie dell'intelligenza italiana ed europea la poesia e la letteratura slovene: grazie a un nostro conterraneo jugoslavo, il silenzio che tiene ancora sconsideratamente prigionieri Alojz Rebula e la sua opera, diventa sempre più implausibile.

A Rebula, in occasione del suo sessantesimo compleanno, posso perciò esprimere — innanzitutto — la ragionevole fiducia che i tempi in cui anche il suo lavoro troverà da noi il posto e la luce che merita, si fanno sempre più vicini.

Che la vita gli riservi, in ogni caso, anni fertili e lunghi. A sessant'anni si era vecchi quarant'anni fa: oggi ci si può trovare al colmo della propria maturità; ed è questa la sorte più affettuosa e paradossale che io possa augurare all'autore di *V Sibilinem vetru*.

Con questa aggiunta.

Io, lui, noi tutti comunque invecchiamo; ma sono convinto che la sua opera fin d'ora è sottratta — per virtù d'arte e forza poetica — a un tale destino.

L'intelligenza, la passione e la grazia — l'umanità — ch'egli vi ha profuso vi perdurano intatte, anzi si faranno tanto più luminose ed evidenti quanto più i tempi che viviamo saranno bui.

ARNALDO BRESSAN

Milano, giugno 1984.

* Il saggio su Rebula — ancora inedito in italiano — si trova in *Sodobnost*, n. 11, 1982, pp. 1064-1075 ed è tradotto da Jaša Zlobec.

Zasebna visoka šola za pravo mero

Pri Alojzu Rebuli se ti ne more zgoditi tako, kot je bilo v skeču, ki sem ga videl v neki glasbeni oddaji. Razglašena igralka pol ure razklada hotelskemu portirju svoje uspehe, nato

pa mu velikodušno predlaga: »Ampak pogovarjajva se raje kaj o vas ...« In je začela: »Torej, kaj mislite o mojem delu ...?«

V stanovanju na Proseški — saj pisatelj nima meščanske vile, v kateri bi bilo mogoče ustanovljati kako revolucionarno fronto — Alojz Rebula tudi, ko si pri njem že več ur na obisku, sploh ni omenjen. Vsa pozornost velja gostu — in bolj gostu človeku kot gostu, ki kaj posebnega dela.

Imam kakšno globoko navezanost, a me žene v ljubosumnost do lastnega dela, saj velja vse zanimanje in vsa prijaznost temu, kar počnem, ne pa temu, kar sem. Pri Alojzu Rebuli mi ni treba biti ljubosumen na lastne zmazke. Zanj nisem predvsem homo-faber, zanj sem predvsem homo-amicus.

Domnevam, da med pišočimi ni ravno veliko globokih in stanovitnih prijateljstev. Skoraj vsi, ki onečejamo papir, smo nagnjeni k pretirani zagledanosti vase. Neprestano precejamo komarje svojih pišočih bližnjikov, v lastno skodelico pa nam padajo crknjeni velblodi. Če kje ni zmernosti v presojanju drugega, potem je zanesljivo ni med pišočimi. Na zasebni visoki šoli za pravo mero, na Opčinah nad Trstom, kamor že deset-

letje hodim na peripatetični študij po kraški gmajni, kamor se tako rada izgubiva, pa sem velikokrat slišal že zelo ugodne presoje o ljudeh, s katerimi tudi najbolj ekumensko in dialoško srce ne bi moglo soglašati. Nekaj lahko izpričam: Alojz Rebula še nikoli ni dajal koga moralno v nič, ker bi ta bil druge vere in nazorov. Znal pa se je do živčne spozabe razhuditi nad meduzo, ki je večša izmikavanja in nesramne laži. In ko ladjevje obeh ribištev pridno lovi plemenito ribo, se v našem zalivčku vse bolj koči ta nečedna pasma, katere edina substanca je — zmožnost odriva ...

Stvari, ki so se Alojzu Rebuli pisateljsko in premišljevalsko posrečile, so velike stvari. A mogoče je največja od njegovih vrlin ta, da zna človeka navdušiti za vrlino.

Zakaj vendar ne podeljujejo Prešernove nagrade za velikodušna prijateljstva? Saj je znal biti Prešeren vsaj tako velik prijatelj, kot je bil velik pesnik. Če bi taka nagrada bila, bi jo moral dobiti sicer že literarni prešernovec Alojz Rebula!

Celovec, na binkošti 1984

Vinko Ošlak

KLOPOTEC

KRITIKE NIKAR!

Pisanje ne leži vsakomur in nimaš vedno pravega navdiha, da bi kaj zabeležil. Največkrat te mora nekaj močno razjeziti ali prijetno razveseliti, da se ti misli s lahkoto spletajo v niz napisanih mnenj. Še posebej lepo je, ko veš, da je napisano nekaj doseгло, naj bo to le gnev, ki ne dopušča, da bi vsak od nas zadremal v svojem kotičku, v prepričanju, da se ne da, da se ne more, da se ne spleča ničesar narediti in spremeniti ali popraviti. Pri tem pa marsikdaj ne pomislimo, da je že naša neaktivnost lahko katalizator za druge — za tiste, ki jih imenujemo naprotnike.

Vzgib, da nekaj napišeš, ti največkrat narekuje tvoje nezadovoljstvo s tem, kar te obdaja. In prav impulz, ki te sili, da najbolj gnjaviš s svojim prepričanjem tistega, ki ga najbolj ljubiš, verjetno vodi marsikatero pero v pretesni labirint naše slovenske stvarnosti.

Zavest o nečem se ti zbudi največkrat tedaj, ko ti kdo stopi na prste, če že ne spadaš med redke posameznike, ki jim je dana vizija celovite prihodnosti in zavestnosti »a priori«. In žal so tudi posamezniki, ki jih celo takrat, ko jim kdo stopi na kurje oko, še vedno ne boli dovolj, da bi mogli spregledati grdi namen. Od takih prihaja

zato očitek, da znamo nekateri samo kritizirati, nikoli da bi kaj pohvalili ali se omejili samo na opis. V njihovo zadovoljstvo se torej mora kdo lotiti od časa do časa reklamnih akcij in napisati parole o vsem lepem in pozitivnem, da bi ne prizadel kreativnosti, v našem okolju. Pohvalimo torej tiste, ki pišejo o mednarodni vlogi Trsta, ki jo v teh dneh še posebej podčrtuje mednarodni tržaški velesejem. Ta ni le vzorčni velesejem, pač pa torišče velikih in pomembnih meddržavnih izmenjav. Pohvalimo jih, ker je vse to lepo in prav, pa še čista resnica povrh; kljub temu pa ostane tržaški velesejem za tistega, ki ga po tujem nazivu imenujemo »človek s cestec«, »fiera della luganiga«.

Pohvalimo še svojega prijatelja slovenske narodnosti in jugoslovanskega državljanstva, ki do včeraj ni razumel, zakaj se na naši strani meje zoperstavljamo asimilaciji, sedaj pa je končno spoznal, da se mora zavzeti za svoj jezik, kajti začeli so mu stopati na nogo drugi. Opazil je, da moraš ponekod v slovenski prestolnici že iskati slovensko govorečega ... Opazil je, da ti sredi Vipave ogovorjeni da informacije o smeri z besedami: »Idite tu pravo ...« Opazil je tudi, da mu je na Jesenicah mimoidoči na vprašanje: »Ali ste dočim?« prijazno odgovoril: »Jesam!«

Pohvalimo tega prijatelja, ki bo svojo na novo pridobljeno slovensko zavest posredoval naprej hčerki Deborah, sinu Elvisu in še kopici svojega slovenskega naraščaja.

V zavesti, da ne moreš nekoga spremeniti, če že hodi po ustaljenih navadah, moramo pohvaliti tudi stranko, ki nosi naziv slovenska, za učinkovito predvolilno propagando, ki je seznanila vse naše ljudi do zadnjega s pomembnostjo združevanja pod znakom, ki je bil za vse nov. Tako, da so se le redki posamezniki, ki ne dobivajo strankinega glasila in tisti, ki ne kupujejo katoliškega tiska spraševali, kaj naj pravzaprav prekrizajo, zdaj, ko ni »lipe« ...

Pohvaliti moramo tudi napredek našega šolstva, ki je končno v celoti osvojilo pomembnost podeljevanja spričeval na dan šolske maše, če že ne drugače zato, da je vse bolj svečano ...

Pohvalili bi morda lahko še tega ali onega, kar bi pa privedlo do tega, da bi bili še manj dovzetni za kritike. Zato je morebiti le dobro, da smo pripravljeni na sprejem tako kritik kot pohval, da bi se nam ne zgodilo kot pandam na Kitajskem, ki lačni umirajo v nezmožnosti, da bi spremenili svoj način preživljanja ...

JELKA CVELBAR

Spomin na Staneta Maliča

Za Staneta Maliča sem zvedel v prvih letih po tej vojni, ko sem kot vodja več zborov hlastno iskal in spoznaval skladbe slovenskih avtorjev. Tedaj me je v novi zbirki pesmi zamejskih avtorjev, ki jo je izdala Slovenska prosvetna zveza, pritegnila s svojo mehko in pevnostjo neka Maličeva skladba. Potem sem zvedel, da uči na Glasbeni matici, doma in hodi poučevati na zasebne domove. Poučevanje doma in pri zasebnikih je bila nekaka življenjska praksa tega nekoliko bohemskega glasbenika. Tako je delal že po razpustu Glasbene matice v Trstu 1927. Na svojem domu je imel tudi tečaj za zborovodje. Od teh sta danes znana Drago Petaros in Just Lavrenčič. Stike sem imel z njim po letu 1963, ko je bila ustanovljena Zveza cerkvenih pevskih zborov in sem bil izbran v vodstvo organizacije, Malič pa je bil od 1956 do 1974 organist in vodja cerkvenega zbora na Opčinah. V tem času je nastala ona velika sprememba v Cerkvi, ki je zadevala tudi cerkveno petje, ko je Drugi vatikanski koncil uvedel v cerkveno obredno prakso narodne jezike. Slovenskih pesmi za dele maše in razne obrede smo imeli dovolj, ne pa maš. Kakor je razumljivo, so naši skladatelji pisali do tedaj v latinščini. Slovenskih maš na liturgično ali prirejeno besedilo je bilo prav malo. Malič je v novem vzdušju cerkvenonarodnega zanosa napisal kar šest maš na liturgično besedilo in eno na prosto besedilo Stanka Janežiča po smernicah glasbenikov, pesnikov in duhovnikov, ki so se zbrali aprila 1970 za en dan

v Slomškovem domu v Bazovici, da razpravljajo in premišlujejo, kakšna bodita glasba in besedilo novih cerkvenih pesmi. Doba njegovega delovanja na cerkvenem koru na Opčinah je gotovo najbolj plodna. Poleg maš je napisal tudi štiri očenaše, ki jih prežarja poetična ganjenost, zlasti prvega in četrtega. 1967 je sodeloval na natečaju za izvirno božično pesem, ki ga je razpisala ZCPZ in prejel prvo nagrado. Malič je bil dober komponist, raznolik in všečen. Njegova nadarjenost bi se še bolj uresničevala, ko bi imel redno službo, urejen čas in več ambicij. Da bi ustvarjal, je potreboval nekoga, ki ga je spodbujal, ali nekaj, kar ga je priganjalo. Za skladateljevo sedemdesetletnico, jeseni 1974, je ZCPZ pripravila njegove zборе in samospeve in jih izdala naslednjega februarja. V zbirki so razporejeni najprej mešani zbori, izvirni in priredbe, moški zbori, mladinski in samospevi, vsega šestnajst skladb, nastalih v časovnem razponu od 1939 do 1973. Leta 1968 je na natečaju, ki ga je razpisala Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici za izvirno pesem svetne vsebine, prejel prvo nagrado za pesem Mrak. V zbirki z natečajnimi skladbami, ki jo je ista organizacija izdala naslednje leto, sta še pesmi Cicifuj in Bela breza. Če dodamo še skladbi Proletarcem in Pesem bratstva, ki sta izšli leta 1977 v zbirki SPZ v Trstu, Mešani, moški in ženski zbori, pesem Rodni grudi, ki jo je za openski cerkveni zbor napisal leta 1981, in vrsto skladb za klavir in nekaj za violino, namenjenih mladini,

imamo precej izdelano sliko tudi njegove svetne ustvarjalnosti. Ni doživel proslave, ki smo jo nameravali pripraviti jeseni za njegovo osemdesetletnico. Umril je v katinarski bolnišnici 7. junija in bil pokopan v zasebni obliki, kakor je sam želel, dva dni pozneje na pokopališču pri Sv. Ani v Trstu. Ohranili ga bomo v hvaležnem spominu kot pedagoga, zborovodjo in skladatelja.

ZORKO HAREJ

† JANKO POLANC

V graški bolnišnici je sredi junija umrl duhovnik prof. Janko Polanc. Poučeval je verouk na slovenski gimnaziji v Celovcu in je bil star 62 let. Dolga leta je urejeval verski list »Nedelja« in mesečnik »Vera in dom«. Bil je izredno delaven in njegova izguba je za slovensko mladino na Koroškem skoraj nena-domestljiva.

Prof. JOŽE VELIKONJA V ARGENTINI

Dr. Jože Velikonja, profesor na univerzi v Seattlu v ZDA, je pred kratkim obiskal Argentino. O njegovem obisku obširno poroča argentinski slovenski list »Svobodna Slovenija«. Prof. Velikonja je v Argentini vzpostavil veliko osebnih stikov. Sam je namreč tudi izrazil prepričanje, da so prav dobri osebni stiki najvažnejši za ohranjanje kulturne in medsebojne povezave slovenskih emigracij.

UMRL JE NADŠKOF JOŽEF ŽABKAR

V Gorici so 24. maja pokopali nadškofa Jožefa Žabkarja. Rodil se je leta 1914 v Ljubljani. Po končani klasični gimnaziji je vstopil v bogoslovje, teologijo je študiral v Innsbrucku in nato na Gregorijani v Rimu. Duhovnik je postal leta 1939 v Ljubljani. Nadaljeval je študije v Rimu in nato stopil v vatikansko diplomacijo. Služboval je v Pragi in v Kongu. Leta 1967 je postal stalni opazovalec apostolskega sedeža pri UNESCO v Parizu in hkrati apostolski pronuncij na Finskem in v drugih skandinavskih državah. Njegovega pogreba so se udeležili ljubljanski nadškof Šuštar s škofoma Leničem in Jenkom in goriški nadškof Bommarco.

Od leve: Stane Malič, Matija Tomc in Ubald Vrabec na drugi reviji zborov ZCPZ decembra 1967

Društvo slovenskih izobražencev sklenilo sezono

Društvo slovenskih izobražencev je sklenilo svojo redno sezono 11. junija. Maja in junija pa so se sestanki v Peterlinovi dvorani odvijali po sledečem razporedu. V ponedeljek, 7. maja, je bil gost v društvu prevajalec Vinco Ošlak, ki je predstavil Tagorejevo knjigo Sadhana; naslednji ponedeljek je publicist Viktor Blažič iz Ljubljane spregovoril na temo »Slovenija v osemdesetih letih«. 21. maja je bilo na vrsti srečanje z delavci slovenske psihopedagoške službe v Trstu. Na temo »vključevanje handikapiranih v šolo in družbo« so spregovorili psiholog Danilo Sedmak, zdravnik Pavel Fonda, psihologinja Nada Berce, logopedinja Mirjam

Tržaški mešani zbor na sklepnem večeru DSI v Peterlinovi dvorani

Prof. Toussaint Hočevar

Kandut in socialni asistentki Majda Mahnič in Anamarija Kralj. V ponedeljek, 28. maja, je bila v društvu javna razprava o enotni manifestaciji v Go-

rici, katero je uvedel dr. Rafko Dolhar. 4. junija je prof. Toussaint Hočevar iz ZDA predaval o zgodovini slovenskega bančništva s posebnim oziranjem na Jadransko banko v Trstu. Zadnji ponedeljek v sezoni DSI je pripravil Tržaški mešani zbor. Večer je posvetil 40-letnici smrti pesnikov Balantiča in Kajuha. Pri sporedu pa so sodelovali Marko Tavčar in Eva Fičur z uvodno besedo, recitatorji Helena Jovanovič, Anka Peterlin, David Krebelj in David Zlobec ter kitarista Marko Feri in Franko Guštin. Vmes je seveda pel zbor pod vodstvom Andreja Pegana.

LETOŠNJI SKAVTSKI TABORI

Slovenski tržaški skavti in skavtinje so se letos še posebno živahno pripravljali na svoje vsakoletne tabore, saj se bodo tržaški izvidniki in vodnice skupaj s svojimi sovrstniki in voditelji z Goriške in Koroške udeležili 3. jamboreeja. Prirejajo ga ob 25-letnici delovanja koroških skavtov v Globasnici na Koroškem od 16. do 30. julija. Najmlajši člani tržaškega dela organizacije bodo letos taborili v Rovtah pri Logatcu od 1. do 11. avgusta. Za novince roverje in novinke popotnice pa je vodstvo letos priredilo potovalni tabor po Koroški od 11. 27. julija. Zadnje dneve bodo udeleženci preživeli na jamboreeju.

UKVE

V telovadnici ukljanske šole je bila 10. junija zaključna prireditve ob koncu tečaja slovenščine in glasbene šole. Tečaje je obiskovalo 45 otrok. Na prireditvi so nastopili otroci iz Ukev in skupine iz Slovenije, s Koroške in s Tržaškega.

† Inž. JOSEPH GREGORICH

29. februarja letos je v Lemontu v ZDA umrl veliki baragoslovec inž. Joseph Gregorich, star 94 let. Rajni je o Baragu napisal dva življenjepisa v angleščini. Prvi je izšel leta 1932 v Chicagu, drugega pa hrani v rokopisu Baragov škofijski arhiv v Marquetteu.

Udeleženci okrogle mize o vključevanju handikapiranih v šolo in družbo

CERKVICE V BENEČIJI

Sedma številka beneškega glasila Dom poroča o srečanju z deželnim odbornikom Specogno. Na sestanku so ga beneški duhovniki opozorili na izredno slabo stanje, v katerem se nahajajo razna župnišča in cerkvice, ki so pravi zgodovinski spomeniki. Beneške cerkvice je opisal furlanski zgodovinar Marchetti v svoji knjigi »Chiese votive del Friuli«. Pred leti si jih je natančno ogledal tudi slovenski umetnostni zgodovinar dr. Emilijan Cevc, ki je poudaril izredno važnost, ki jo imajo ti spomeniki za slovensko umetnostno zgodovino.

P. FIDELIS — 70-letnik

10. junija letos je praznoval sedemdesetletnico pater Fidelis Kraner, slovenski kapucin, ki je skoro 20 let preživel v Gorici, zdaj pa je že 15 let izseljenski kaplan v Švici. Doma je iz Ščavnice ob Gornji Radgoni na Štajerskem.

KNJIGA O ŠTEFANU KOCIANČIČU

Ustanova, ki je januarja letos priredila na Goriškem simpozij o Štefanu Kociančiču, je pred kratkim izdala knjigo, v kateri so objavljeni vsi prispevki na tem študijskem srečanju. Knjiga je v italijanščini in vsebuje zares veliko dragocenih podatkov o liku in delu velikega in morda nekoliko po krivici pozabljenega duhovnika jeziko-slovca.

† JOSIP MERKŮ

V starosti 88 let je 12. junija umrl v Trstu Josip MerkŮ. Kot upokojeni uslužbenec tržaške Trgovinske zbornice je vse svoje moči in zanimanje posvetil zbiranju gradiva o tržaški zgodovini. O tem je tudi pisal. Najvažnejše njegovo delo je dolga razprava o tržaškem okoličanskemu bataljonu, ki je izhajala v nadaljevanjih v reviji Zaliv.

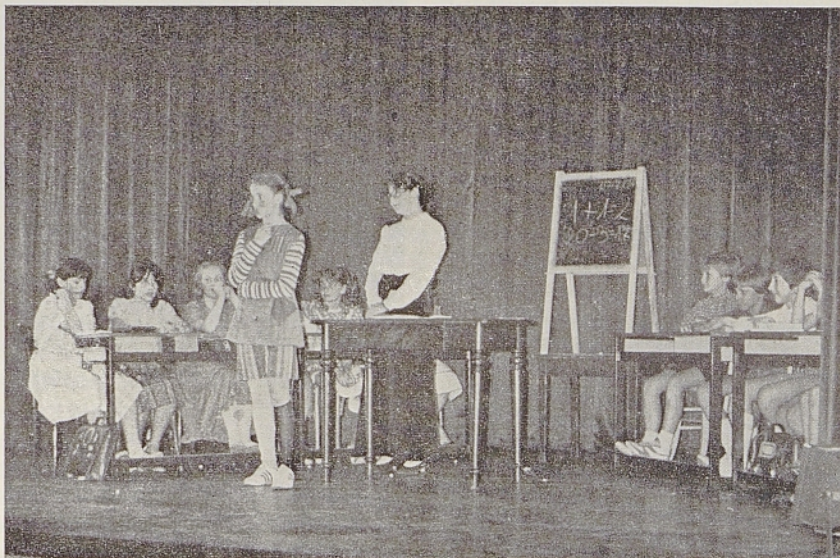
† Dr. ANDREJ TAVČAR

V četrtek, 31. maja so v Devinu pokopali dvaintridesetletnega komercialnega direktorja podjetja Veplas iz Špetra v Benečiji dr. Andreja Tavčarja. Mladi direktor je obiskoval slovenske šole v Trstu, iz ekonomije pa je diplomiral na univerzi Ca' Foscari v Benetkah. Prerana tragična smrt ga je doletela v prometni nesreči med službenim potovanjem v Jugoslaviji.

Zaključne šolske prireditve

Tradicija je, da pokažejo otroci ob koncu šolskega leta, kaj so se naučili med šolskim letom. Skoraj na vseh naših osnovnih in nižjih srednjih šolah pripravijo zato ob koncu šolskega leta razne prireditve in razstave. Na tem mestu zabeležimo tokrat zaključni na-

stop rojanske nižje srednje šole Fran Erjavec, ki se je v Marijinem domu v Rojanu predstavila z lepo naštudirano mladinsko igro »Pika nogavička«. Igro je po povesti pisateljice Sigrid Undset dramatisirala in zrežirala prof. Lučka Susič.

»Pika nogavička« na odru Marijinega doma v Rojanu

† JOŽE SERAŽIN

V Trstu je 9. junija umrl prof. Jože Seražin, nekdanji ravnatelj tržaškega zavoda »Žiga Zois«. Rodil se je pred 70 leti v Sežani. Bil je tih in skromen, toda delaven in priljubljen. Zadnje čase je poučeval slovenščino v tržaškem semenišču. Pred tremi leti je izšla njegova Rimska zgodovina za višje srednje šole.

SLOVENSKI NOVOMAŠNIKI

Kot poroča ljubljanska Družina je letošnjih slovenskih novomašnikov 23. 22 jih je iz osrednje Slovenije, eden pa je iz koroškega zamejstva. Primorsko zamejstvo žal tudi tokrat ni dalo niti enega novomašnika.

TRIDESET LET

»NOVEGA LISTA«

Maja letos je poteklo trideset let, odkar je začel izhajati v Trstu tednik Novi list. Ustanovil ga je dr. Engelbert Besednjak po znanem sporu med demokratičnimi skupinami na Tržaškem in Goriškem. Novemu listu želimo, da bi še naprej služil slovenstvu v zamejstvu.

NATEČAJ SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA V TRSTU

Slovensko planinsko društvo v Trstu razpisuje ob svoji 80-letnici literarni, likovni in fotografski natečaj za izvirna dela na temo »Med skalo in morjem«, ki naj bi obravnaval prijateljski odnos človeka do naravnega okolja. Natečaj je namenjen vsem ljubiteljem narave, osnovnošolski mladini in dijakom nižjih srednjih šol. Pogoji so objavljeni v razpisu SPD - Trst.

ALEKSIJ PREGARC - nagrajen

Tržačan Aleksij Pregarc je na italijanskem literarnem natečaju »Europa 2000« prejel drugo nagrado za ciklus pesmi »Kaos«, ki ga je v italijanščini prevedla Jolka Milič.

PESNIK CIRIL ZLOBEC

Slovenski pesnik Ciril Zlobec ima mnogo zaslug za presaditev italijanskih pesnikov v slovenščino. Sam je v slovenščino prevajal Sabo, Ungaretija, Montaleja, Quasimoda in druge. Za to delo so mu pred kratkim podelili nagrado Eugenio Montale in nagrado Città dello Stretto.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

DRŽAVA TI TUDI SVOBODE NE DA, ČE SE ZANJO SPROTI NE BORIŠ

(Iz pogovorov s pisateljem, dramaturgom in predsednikom Društva slovenskih pisateljev Tonetom Partljičem)

Ali je zdaj »manj nevarno«, če si član Društva, »nevarno« v tem smislu, da je bilo nekaj članov društva že zaprtih in da proti nekaterim kdaj pa kdaj steče postopek?

Brez lažne skromnosti moram reči, da je nekaj odvisno od predsednika, čeprav si osebno lastim zelo malo za slug. Veliko je za demokratičnost in priljubljenost Društva med člani napravil že Tone Pavček. Mislim, da lahko preveč bojazljiv predsednik, ki za vsako figo sprašuje politiko, kaj narediti, napravi veliko škode. Tudi take predsednike smo imeli, a delali so tudi v drugačnih političnih časih, tudi to je treba vedeti. Čeprav se je tako vede nje morda nadaljevalo tudi potem, ko ni bilo več nobene potrebe... Mi mislimo, da nismo nikakršna opozicija tej politiki, državi, da smo enakopraven subjekt, ker smo del socialistične zveze, in zato nam ni treba kot poštnim državljanom za nobeno akcijo Društva nikogar spraševati, če za njo odgovorno stojimo. Mislim, da bi bila velika napaka, če bi se pisatelji svoje usmerjenosti ali zaradi tega, ker smo stanovsko društvo, odrekli temu, da dvignemo svoj glas, kadar gre za temeljne probleme naroda. Delavci, učitelji, funkcionarji, politiki naj vedo, kaj pisatelji o tem mislijo. Njihova stvar pa je, kako težo dajo taki izjavi. Kadar koli bo šlo za ustvarjalno, nacionalno, osebno svobodo itd., bomo pisatelji e-notno povedali svoje mnenje. In prvo izmed teh mnenj, ki ga želimo povedati, je to, da se je treba o literarnih stvareh pogovarjati predvsem na ravni literature. Ne takoj z merili politike, s stališča, ali to zanikuje ali podpira našo politiko.

TELEKS - 21.6.84

KOMISIJA ZA IDEJNA VPRAŠANJA (CK ZK Hrvaške)

Komisija CK ZK Hrvaške za idejna vprašanja in informiranje je organizirala posvetovanje kulturnih delavcev, na katerem naj bi analizirali negativne težnje v ustvarjalnosti.

Obravnavali so nekatere sporne knjige in gledališke predstave, javne nastope in intervjuje posameznih kulturnih ustvarjalcev, zlasti s področja lite-

rature in filma. Zajeli so predvsem pisarijo, objavljeno na hrvaško-srbskem jezikovnem območju; v analizi je nekaj povedanega o Volnenih časih Gojka Djoga, literarnih delih na temo leto 1948 in Goli otok, o Golubnjači, zbirki pesmi Istočnice Ljubomira Simovića, romanih Vuka Draškovića Nož, Stjepana Čuića Odlikovanje, Vitomila Zupana Levitan, knjiga Dejansko in mogoče Dobrice Čosića in Strah in pogum Edvarda Kocbeka. Analizirali so še nekatere druge knjige in pesmi Matija Bečkovića, Milorada Danojlića, Radmile Lazić, Aleksandra Petrova, Boruta Hlupiča, Vasa Popovića, Dragomira Brkovića, Dušana Veličkovića in tudi odmeve nanje. Pomudili so se še pri zgodbah in basni, aforizmi in bodicah, večji del besedila pa vsebuje analizo nastopov, člankov in intervjujev nekaterih kulturnih ustvarjalcev, kot so Antonije Isaković, Milovan Danojlić, Moma Kapor, Brana Crnčević, Vuk Drašković, Stan-ko Lasić, Igor Mandić, Marjan Rožanc, Mića Popović, Dušan Radović, Zoran Glušćević, Vitomil Zupan, Branko Peić, Radko Polič, Petar Božović, Predrag Matvejević. Konec analize so posvetili »črnemu valu« na filmu in »reviziji« prejšnjih ocen ter člankom, pogovorom in pisanju v zvezi z nekaterimi vzhodnoevropskimi avtorji.

O razlogih, zakaj je bilo tako posvetovanje nujno, je v uvodnih pripombah malo povedal tudi tajnik društva hrvaških pisateljev Pero Kvesić. Po njegovih besedah »postaja zaostrovanje idejnega boja na novih področjih veliko bolj očitno, bolj navzoče v družbenih merilih in to je nova kakovost. Prodira se ali se poskuša prodreti na področja, ki jih ustvarja javnost. Anonimni dopisi so zasenčili pisma bralcev, tako imenovane politične šale se selijo izza gostilniških miz na prve ali na najbolj pomembne časopisne strani, na novo skomponirane deseterce je zamenjala produkcija z visoko umetniškimi pretenzijami. Na splošno povedano, težišče idejnega boja se seli na področja, ki po tradicionalnih svetovnih nazorih veljajo za bolj elitna.«

Kvesić zaradi tega sprašuje: »Ali prodiranje idejne opozicije na javno prizorišče pomeni, da je po njenem poprejšnjem fazo že izbojevala in da je dovolj močna za odkrito konfrontacijo? Zgodovinsko razmerje sil namreč kaže, da se razrednega nasprotnika in protisocialističnih interesov še dolge generacije ne bomo znebili. Dokler bodo obstajali, jih tudi ne bomo mogli ideološko utišati, vendar se nam zdaj ponuja priložnost, da jih do nadaljnjega utišamo in v odkritem boju ideološko razorožimo.«

NAŠI RAZGLEDI - 22.6.84

PRETRESLJIVA ISKRENOST ali KDO JE PRAVI REVOLUCIONAR

(Intervju z igralcem Radkom Poličem pred premiero Kocbekovega dramatičnega dela STRAH IN POGUM)

Spraševalca:

»Rac je utelešenje napetosti. Globoko v sebi se zaveda protislovij, ki so vzrok tej napetosti. Ta mož je iskren in silovit v svoji resnici. V sebi nosi seme rušilnosti in sadež ustvarjalnosti.«

»Ko sva kramljala z njim, naju je stisnilo, zdelo se nama je, da naju uči Martin Kačur, a bil je Rac —«

»Na repertoarju Mladinskega gledališča je tudi dramatisirano delo Edvarda Kocbeka Strah in pogum. Kocbek je nedvomno koncentracija tragedije. Ko sem prebral to novelistično zbirko, sem ob notranji kompoziciji zaznal prave prave ure učenja o resnici NOB (prav tako ob Tovarišiji, Listini). Kocbek je tu izreden dialektik, izraz je pretanjen, človeku se zdi kot da je v ozadju novel sila občutljiva ženska narava. Kmalu bo premiera, kako ste vi doživeli ta tekst?«

RAC: V šoli bi moral vsak dobiti na vpogled vsaj Črno orhidejo, da ne govorim o Dnevniki, Listini. Mislim, da bi morala to biti obvezna literatura. Ne more pa biti! Zakaj? Zaradi tega, ker je zgodovina zapisana, potrjena na tak in na tak način. Vse, kar je Kocbek napisal, je popolnoma nasprotno vsemu tistemu, kar današnji mlad človek, ko pride v gimnazijo (ali pa 14-15 letnik) ve iz učbenikov o naši domovini. Ko bi ta mladi človek posegel po Kocbeku, bi se mu sesul grad. Vse, kar je bilo do sedaj napisanega o NOB, bi se moralo popraviti.

Ljudje, ki so prišli direktno z akademije, niso o Kocbeku vedeli nič! Vedeli so, da je obstajal neki Kocbek, da je napisal neko Črno orhidejo, da je napisal neke poezije in to je vse. Mogoče so največ poznali poezijo. In tako se je zgodilo, da so nekateri ljudje začeli malo drugače gledati okrog sebe, ko so začeli delati ta komad. Spoznali so Kocbekova dela in so prebrali vse tisto, kar je praktično na razpolago in gledali z drugačno optiko. In seveda se mi zdi, da bodo veliki problemi, jaz se celo bojim, čeprav me ni strah, ampak se bojim, kaj jaz vem, v tej državi je vse možno... ne bi rad, da bi se to zgodilo, če pa se bo zgodilo, bodo samo dokazali svojo nemoč, če bodo prepovedali predstavo. Tega

ne bi rad, zato ker je v predstavi samo tisto, kar je Kocbek napisal. Nič ni dodanega, nič izmišljenega, nič dopisanega.

Njegova tragika je v tem, da se ga vsi tisti, ki so z njimi začeli in šli v to revolucijo, že sredi revolucije zapuščali, zapustili po revoluciji, ker niso mogli prenesti tega, kar jim je on (če rečem banalno) serviral, ne serviral na pladnju, ampak serviral s svojimi možgani, on jim je svoje možgane odprl in so ga morali ...

Sicer pa, zgodovina se ne da spremeniti! Zgodovina je zapisana tudi v drugih glavah in zapisana tudi na nekakšen drug način in vse to nekoč prebije noč, temo. Zgodovina je spoznaje, da ti sploh si, da si sploh tu, in se z njo lahko sprašuješ, kje si in po kaj si prišel. In mi, kakršni geniji smo v Jugoslaviji, zgodovino popisujemo ne kje od leta 1941 — tam naj bi se začela — konkretno naj bi se začela naša nova zgodovina od 1945. leta — a pred 41. letom pa te nacije sploh ni bilo? ali kaj, sploh nihče ni obstajal ... Razen tega imenujemo razna kulturna imena, določene pisatelje, a vse ostalo pa sploh ni obstajalo? Na dveh straneh ti opiše obdobje od prve do druge svetovne vojne, potem pa »teraj dalje«! Potem pa 3, 4, 5, 10, 20, 100 metrov bukel o revoluciji ... Nihče ni proti revoluciji! Tudi jaz nisem! Samo ta revolucija se je nehala 1945. leta. Revolucija, ki se neha, pa ni revolucija. Revolucija je konstantna ali ni pa nič! Saj ni treba, da je človek revolucionar samo, če ima puško v roki, pa ubija ... Revolucionar je tisti, ki razmišlja, tisti, ki poskuša spremeniti nekaj, kar je slabo v boljše — za naprej. Vsak razmišljujoč človek, ki svoje kvalitete skuša prenesti in razdati okrog sebe — to je pravi revolucionar.

Oče in mati sta revolucionarja po duši, ampak takšna, ki sta revolucionarja tudi danes, zato tudi trpita. Sem logičen nasledek njunega razmišljanja. Imel sem popolnoma revolucionarno vzgojo.

Moje videnje NOB pa je takšno, da če vse skupaj povem, me lahko samo zaprejo. Spoštujem vse, kar se je dogajalo. Toda spoštujem resnico. Spoštujem vse tiste, ki so bili resnični revolucionarji. Resnični revolucionar pa ni živ revolucionar!

In to so razmišljanja, ki jih konkretno proizvede v vsakem človeku Kocbek. Da ti iztočno in pravi: tako in tako in tako je bilo, potem pa pogledaj drugo plat medalje — ta ti pa reče tako in tako in tako je bilo — potem pa začneš postavljati eno proti drugemu in sam vlečeš rdečo nit resnice skozi vsa ta dejstva, ki so nam jih nametali v možgane. Kaže, da človek mora v tej današnji družbi sam poskušati priti do določenih resnic. Hvala bogu, da se s tem tudi oplajaš, razvijaš itd. itd. Kje je pa to družbeno, skupno iskanje resnice, ki praktično to možnost ima? Zakaj so nekateri prostori nabiti z nekimi spisi, knjigami,

ki jih jaz ne morem dobiti v roke, zakaj?

Samo zakaj se govori samo o poštenosti, o nepoštenosti pa ne? Zakaj se piše samo o čistosti, o nečistosti pa ne? Zakaj se piše samo o rdečem, o črnem pa ne? Zakaj? In tako se potem dogaja s filmi in z vlogami in vsem tem.

Vse bolj se nagibam k temu (in vem in čutim), da je Kocbek ena primarnih resnic. Vem, da so že nekatere resnice, ki jih jaz ne smem videti, vedeti, čitati, razmišljati.

Spreminjanje sveta na boljše. Pravi: »pljujete na revolucijo«. Kdo pljuje na revolucijo, sami ste krivi, da ste pripeljali do tega, da mlad človek razmišlja na tak način.

TRIBUNA
(čas. študentov Univerze
E. Kardelj v Ljubljani)
20.4.1984

O »MORALNO-POLITIČNIH KLEVETAH« (iz polemike KIRN-ŠEŠERKO contra KERMAUNER)

Umirate se, Kermauner, s svojim kričanjem o stalinizmu. Ne bo vam škodovalo, če malo svoje energije potrošite še za kritiko sodobnega meščanskega neokonservativizma in nove desnice. Za takšno kritiko pa, kot kaže, niste preveč vneti.

Upam, da se vam in vaši družini ne bo do kraja posrečila sistematična idejna in praktična erozija programa ZK in povezujoče akcije komunistov in vseh demokratičnih socialističnih sil. Kdo vam brani, da izražate svoje mnenje do stalinizma in do birokratskih tendenc v ZK in v družbi? Tu sva na skupni fronti. Bodite pa vsaj toliko duhovno nestalinistični, da pustite drugim, da odločno izrazijo svoje kritično stališče tudi do napadov do ZK v celoti, na marksizem sploh, do poskusov ustavne razgraditve SFRJ in do najbolj črnih potvorb naše revolucije. Verjel bom v vaš boj za svobodo in demokracijo, ko boste vodili kritiko tudi na teh frontah in ne samo na eni, ki se obrača proti drugi.

ZK se mora otresti svojih metod dela in svojih kardinalnih napak in pomesti z gospodarskim in drugim kriminalom v svojih lastnih vrstah in se ne sprenevedati za svoj delež družbeno-politične odgovornosti. Zagovarjam stališče, da naj se odločno in javno popravi krivica, če jo je zagrešila politika Zveze komunistov ali posameznikov v njenem imenu. To je potrebno zato, ker to zahteva osnovna moralnopolitična podoba socializma, in drugič, ker bi s tem zožili maneverski prostor opoziciji, da s pomočjo teh krivic laže uveljavlja svojo politično-idejno platformo.

ANDREJ KIRN
(Lj. DELO - 21.6.1984)

OBJESTNOST, MLADINSKI KRIMINAL ALI NEZRELOST? (ob dogodkih v Poreču)

Nekaj podrobnosti o medprvomajskem dogajanju v Poreču:

— V hotelu Galiot je do nezavesti opita skupina mladih metala v bazen oblačene goste, nato pa razbijala okrasne predmete in drage uvožene luči. Skupina vinjenih mladih je začela nadlegovati ženo učitelja iz bližnje vasi. Ko jo je skušal braniti, jo je izkupil z nožem in bil skoraj ob življenje.

— V Lanterni so se začeli pijani fantje pripraviti z ljudmi, ki jih niso še nikoli videli, in v vsesplošnem pretepu je bilo ranjenih najmanj deset ničesar hudega slutečih in ničesar krivih ljudi.

— Podobne oziroma še hujske incidente so doživeli gostje in osebje tudi v hotelih Bellevue, Plava laguna in Lotos ...

Očitno bi bilo več kot nesmiselno vse te dogodke (podobni pa so se nekajkrat zgodili že pred Porečem in še kje) razlagati in opravičevati z razigranostjo posameznikov v »izjemnih okoliščinah«.

V prenekaterem primeru nadobudne mladine očitno ni več mogoče obvladovati ne pedagoško ne kako drugače. Na eni strani so je torej treba pogovarjati o namenu in predvsem o vsebini teh zaključnih izletov ter o tem, ali imajo šolska pravila primerne in dostojne vedenja sploh še kakšno veljavo in pedagogiki oziroma ljudje, ki izlete vodijo, sploh še kakšno avtoriteto. Kajti tudi normalna mladostniška objestnost ima svoje meje, naj še tako razumemo in dopuščamo, da sta lahko razigranost in sproščeni po vkalupljenem šolskem letu do neke mere pričakovani in tolerirani.

Mladi zaznavajo probleme, da so zainteresirani za svet okoli sebe, da pa kljub temu večinoma molčijo. Ali ni nekaj narobe, če je — pri delu mladih, da se razumemo — edina beseda nasilje, edini odgovor pustošenje?

Vprašanje: so vrednote zrele generacije še vrednote mladine? Če so — kako se lahko kaj podobnega dogaja? Če niso, zakaj niso več?

To je ena od mnogih korenin, ob katerih lahko danes govorimo o vprašanju krize mladinskih moralnih vrednot. Pojav, ki sam po sebi povzroča vedno več dodatnih problemov, je po sodbi prof. Makaroviča tudi dejstvo, da se šolanje vedno bolj podaljšuje in da je obdobje »lebdenja« vedno daljše. Mladina je danes biološko bolj zrela, fizično sposobna bolj kot večina odraslih, bolj izobražena, polna je energije, nima pa dovolj možnosti, da bi to energijo uveljavila. Vse to povzroča neke vrste napetost in odtujenost.

Perspektiva o tem, kaj bo jutri, je veliko bolj nejasna in to samo še povečuje notranje napetosti pri mladih.

Bistvo je v tem: če bi bila kriza naše družbe samo ekonomska, ne bi bila tako huda, kot je. Je pa družbena. Je kriza družbenih odnosov, družbenih perspektiv. Mladi še niso z vso osebnostjo v zreli družbi in so deloma še vedno — tako prof. Makarovič — ukoženjeni v »šolske gete«. Toda so najbolj senzibilni, najbolj občutljiv seizmograf družbenega dogajanja. Če ta seizmograf molči ali razbija, namesto da bi spregovoril odkrito, potem to ni greh mlade generacije. Potem so to dolge sence grehov minulih dni.

J. ŠPROGAR, 7D, 31.5.84

SAMOPRISPEVKI (V SR SLOVENIJI) PARADNI KONJ ALI TOVORNO ŽIVINČE?

Vsak kmet ve, da tudi najboljšega konja ne more čez mero obremeniti. Če mu bo naložil preveč, mu bo omagal sredi poti. Politika z zdravo kmečko logiko žal nima vedno dosti skupnega. Ko začuti, da ima pod seboj »pravaka«, ga goni in priganja do onemoglosti, četudi se bo zgrudil za ciljno črto in požel le Pirovo zmago. Politiki je to vseeno, samo da njena zvezda sije, lma pač to možnost, da si lahko izbere novega konja, ko ji crkne stari.

Na samoprispevkih je slovenska politika jahala dobro desetletje, kot bi z njimi hotela rešiti vse težave zaradi praznih žepov republiških in občinskih proračunov. Samoprispevki so pod budnim očesom veljakov na različnih ravneh rasli kot gobe po dežju. Razrasli so se do te mere, da so povzročili na-

sprotni učinek: namesto, da bi razbremenili gospodarstvo na področju skupne porabe, so ga dodatno (in preveč) obremenili. Nedotakljivi sij samoprispevkov je tako padel v vodo in ugasnil. Napovedani samoprispevki lahko sedaj tudi neslavno propadejo, kot na primer pred nedavnim v Izoli in Kopru. Celo prav je tako, kajti vsak nov objekt pomeni breme več za gospodarstvo, vsak nov samoprispevek pa še ena lačna usta, ki hlatajo po delavčevem osebnem dohodku.

Ko so v najboljših časih samoprispevkov nekateri trdili, da gre za dodatni izum za bremenitev delavčevega žepa, iz katerega že odtekajo davki, takse in prispevki, so jih dobili po grbi, češ da ne razumejo samoupravljanja in demokracije, niti naših gospodarskih težav. Njihove besede so etiketirali kot pavšalne in politično neprimerne. »Saj gre vendar za otroke, za našo prihodnost,« je bila najpogostejša obramba proti vsem, ki so podvomili o smiselnosti ali upravičenosti kateregakoli samoprispevka. Samoprispevki niso bili le ekonomska, temveč tudi svojevrstna politična nuja. Bili se neke vrste tehtanje politične klime, ugledna institucija potrjevanja »pravovernosti« in sledenja pravilni politični liniji. Z njimi se krajan ali občani niso opredeljavali le za nove objekte, ampak tudi za našo stvarnost.

S stabilizacijskim treznjenjem se je tudi »samoprispevkarstvo« otreslo pijanosti. Sedaj ni več škodljivo govoriti, da vsak samoprispevek ni dober, da se za samoprispevek skrivajo megalomanija, lokalni interesi in funkcinarski spomeniki. Še več, samoprispevki so postali nezaželeni.

B. P.
TELEX - 28.6.84

Nagradni natečaj Mohorjeve v Celovcu

Mohorjeva založba v Celovcu razpisuje nagradni natečaj za biografski roman (življenjepisi) o kakšni znameniti osebnosti iz koroške slovenske zgodovine. Pisatelj si lahko poljubno izbere junake od kneza Boruta, škofa Modesta, pa tja do Urbana Jarnika in recimo dr. Joška Tischlerja.

Obseg dela naj ne bi bil manjši od 80 tipkanih strani (35 vrstic na A4), pa tudi ne večji od 150 strani. Tipkopis je treba poslati v treh izvodih na naslov Mohorjeve v Celovcu (Viktringer Ring 26, A-9020 Celovec/Klagenfurt) do konca leta 1985. Besedilo naj bo označeno s šifro, ime in naslov avtorja pa naj bosta zalepljena v kuverti, ki naj bo opremljena z isto šifro.

Nagrada je samo ena in znaša 25.000 šilingov. Nagrajeno besedilo bo objavljeno v knjigi in še posebej honorirano. Mohorjeva pa si pridržuje pravico uvrstiti v prihodnje izdaje tudi nenagrajena besedila, ki ustrezajo zaželeni kvaliteti. Avtorji takih del bodo dobili običajni avtorski honorar.

Odločitev žirije, ki jo bo v kratkem imenoval odbor Mohorjeve, bodo slovesno razglasili ob slovenskem kulturnem prazniku, Prešernovem dnevu, 8. februarja 1986.

Imena naših krajev

PAVLE MERKŮ

ZGONIK

Na Krasu **zgoní**, ne zvoni. Rečemo **zgünc**, ne zvonec. **Grábc**, ne vrabec. Zato je naravno, da se ta narečna poteza zrcali tudi v kraških krajevnih imenih. **Zgoník** ni torej nič drugega kakor narečna imenska oblika za kraj, ki bi se drugje imenoval Zvonik. Beseda sama je, prej kakor krajevno ime, apelativ: z njim poimenujemo človeški manufakt in sicer cerkveni stolp, na katerem visijo zvonovi in s katerega zvoni.

V 14. in 15. stoletju srečamo ime sosednje kraške vasi v tržaških arhivskih pričah. Najbolj zgodnji zapis, na katerega sem naletel, je v najstarejši knjigi dohodkov in

izdatkov stolnega kapitlja sv. Justa, v kateri omenjajo leta 1310 nekega **Druse de Swonich, qui morabatur Tergesti**, to je nekega 'Druze' ali morda 'Druže' iz Zgonika, ki je (pred smrtjo) stanoval v Trstu. Tudi v vseh naslednjih zapisih srečamo prvotno ime **Zvonik** in ne še narečnega Zgonika, saj iz drugih virov vemo, da se je ta narečna izreka porajala v teku 15. stoletja. Parentin omenja v svojih registih starih dokumentov iz stolnega arhiva za leto 1343 nekega **chierico Laçaro, figlio del fu Lorenzo de Suonicho**, v drugih virih za 14. stoletje beremo še 1348 **Tomaso de Svonicho**, 1354 **Laurencius de Suonicho**, 1373 **Michael de Vonicho** (tu je pisec očitno deglutiniral začetni **z**, kakor da je slovenski predlog in ga ne kaže zapisati v latinskem tekstu!), 1386 **ser Martino de Vonicho**; v 15. stoletju beremo v arhivu sv. Mučenikov 1421 **in contrata Grondelere subtus montem ... vinea Metveç de Villa Svonich**, to je »v okraju Grondelera pod bregom — to je breg pod Kontovelom — vinograd, katerega lastnik je **Metveç** iz vasi Zgonik«. Zapis — razen oblik z deglutiniranim **z** — kažejo stalnost v podobi in zapisu. Med imeni prebivalcev prevladujejo krščanska svetniška imena, le dva nosita še slovensko ime poganskega izvira.

Rinaldo Luscak: Narava an ljudje moja ljubezan

Da se v Benečiji kulturno življenje prebuja, je poleg drugega dokaz tudi to, da je izšla junija 1982 v Liesi pesniška zbirka Rinalda Luscaka **Narava an ljudje moja ljubezan**. Založilo jo je K. D. Rečan iz hvaležnosti, ker ga je Luscak pomagal ustanoviti, natisnila pa jo je tiskarna R. Liberale v Čedadu. Časovno gre za prvo pesniško zbirko, ki je izšla v Benečiji.

Luscak se je rodil 24. januarja 1910 v Hostnem in napravil nekaj italijanskih šol, potem je bil kmet, kotlar, predvsem pa godec, da ga poznajo vse Nadiške doline. Na stara leta je začel zlagati pesmi z napevi, da jih je pel in igral na harmoniko. V spremni besedi pravi K. D. Rečan, da »nam je dau kuražo za se borit za naše pravice, za ohranit naš jizik in naš dom ... nam je dau tele male, pa zdrave in sarčne piesmi, ki nam morejo pomagat za vse naše dielo za napri«.

V zirkji je 15 pesmi na 28 straneh. V njih poje na preprost način o domu, o lepoti domače deželice, o letnih časih, o ljubezni, o optimizmu, misli na smrt, o Mariji, dve sta posvečeni K. D. Rečan.

Za rojstni dom živi, govori njegov jezik, kakor so ga navadili starši. Tudi v svetu ne bo pozabil doma, ker se mu zdi, »da lepšega na svetu ni«.

Nikdar ne smemo obupati; čeprav je prišla jesen »s praznim rokam«, moramo vedeti, da bo kmalu prišla spet pomlad, »ko vse oživi«. Prijateljem društva Rečan priporoča, naj živijo v skupnem življenju mirno, ker »pošteno veselje / duhá oživi«. Ob naši reki sta sedela, voda je šumela, ptički so peli, z drevja se je smejal dišeči cvet, bila sta srečna, da sta zapela pesem. V poletni vročini je tako lepo pri hladnem studencu, da »še v Adamovem raju / lepše ni blo«. Kakor roža je cvetela in kakor ptička prepevala, zdaj se bliža zima in zanjo ne bo več pomladi:

»Je že jesen roko podala
mrzli zimi ne zvesto,

tudi jaz bom kmal' zaspala,
naj ti ne solzi oko.«

Mater dobrega sveta prosi za varstvo. Pustimo sovražstvo, ker bo za vse lepša bodočnost. Ne more pozabiti pridne in lepe deklice v stisnjeni dolinici. Kadar je toplo, počiva v hladni senci, toda »gorko poletje / že gre od nas«. Ker ni imel rož v življenju, jih ne mara tudi na grob:

»Nočem ne petja
ne solznih oči,
zdaj moje truplo
počitka želi.«

Smrt je že nabrusila koso:

»Tebi pomlad nikdar več ne bo,
sem že zate nabrusila koso;
precej te spravim tja u večni mir,
na tile zemlji ni ga nikjer.«

Pastirji ga vabijo na planine, kjer se srečno živi. Še en pozdrav K. D. Rečan, ki je prižgalo luč in bo gojilo slovenski jezik in pesmi. Na koncu se sprašuje, kje naj dobi tolažbo za duha in veselje za srce.

Pesmi so torej preproste, naravne, zajete iz vsakdanjega življenja, čutiti je, da se je avtor navdihoval pri ljudski pesmi. Vse pa dokazuje, da ima Luscak občutljivo srce za svoje rojake, ki bi jim rad z vsemi močmi pomagal do sreče, sloge in do narodnih pravic. Občutljivo oko ima za naravne lepote, ki jih zna tudi prenesti v pesem. Vse pesmi so namenjene petju — štirim je dodal tudi note — zato bi lahko občutili njihovo popolno vrednost šele tedaj, če bi jih tudi poslušali. Pesmi seveda ne moremo meriti s sodobnimi pesniškimi merili, ampak jih moramo presojeti iz razmer, v katerih so nastale, in avtorjevega namena: pomagati rojakom »za ohranit naš jezik in naš dom«. Če vse to upoštevamo, je knjiga pomembno dejanje v današnjem beneškem kulturnem življenju.

eneoceneoceneoceneoceneoceneoceneoceneoceneo

KNJIGE

Števerjan

V oceno smo prejeli obširnejše delo, ki ga je v letu 1983 izdalo društvo »Frančišek Borgija Sedej« v Števerjanu — to je publikacija z naslovom **Števerjan** in podnaslovom »Poskus orisa zgodovine vasi ob stoletnici ustanovitve Slovenskega katoliškega bralnega društva št. Ferjan«.

Najprej o podnaslovu — »poskus« avtorja Marjana Terpina, da bi v knjigi zajel celotno podobo te tako značilne briške slovenske vasi in njenih prebivalcev, je v celoti uspel. Še več — če bi vsaka vas, čeprav ne tako slikovita kot Števerjan, imela prebivalca, ki bi jo takole ali tudi skromneje opisal, bi v naših knjižnicah kmalu imeli zgodovinski in etnološki pogled na naš življenjski prostor v celoti. In naloga bi ne bila težka, saj so pri nas hiše le »hišice«, okna pa le »okenca«...

Marjan Terpin je spretno zaokrožil vse drobce, ki mu jih je uspelo zbrati o svoji vasi in o splošni zgodovini teh krajev.

Tako je nekaj prostora posvetil prazgodovini, barbarskim vdorom, srednjeveškemu času in bojem in nato tolminskemu puntu, o katerem piše zanimivo in razgibano.

Odmevi slovenstva v letu 1848, taborsko gibanje in osnovanje društev — vse je v Brdih doživelo svoj odmev. V Števerjanu se je istočasno točilo vi-

no, tiskale in brale knjige in gojilo pristno domoljubje.

Prva svetovna vojna je imela v Števerjanu eno izmed svojih najbolj krvavih prizorišč. Terpin citira besede generala Cadorne:

»Včeraj sem opravil sijajen sprehod do Valerišča, do Fabrisa in Števerjana. Posebno z vrha Števerjana sem lahko opazoval teren bodočega napada. Pogled na prizorišče je bil tragičen. V raznih zaselkih in vaseh ne stoji pokoncu niti ena sama hiša, vinogradi so uničeni in razdejani, zemlja polna luknj, ki jih izdolbejo granate. Potrebni bo več let, preden si bodo te nesrečne vasi, sicer tako bogate in ljubke, opomogle.«

Pridnost našega Brica je znana daleč naokoli — zadnji dokaz je potres, ki je tudi te kraje tako prizadel. Toda po prvi so si redno sledile še druge ujme. Med obema vojnama so se na teh tleh pojavili korenjaki — naši Čedermaci. Eden izmed teh je bil župnik Ciril Sedej. Avtor knjige se mu je pošteno oddolžil — tako kot bi moral storiti vsak Slovenec.

Trdnost in vztrajnost v boju za najosnovnejše pravice sta se kalili že takrat. Avtor:

»...Tu ni bilo mesta za kako ideologijo ali politično ureditev, marveč se je bil boj za osvoboditev in za slovenski narod.«

Med drugo svetovno vojno so v Števerjanu žvižgale krogle in gorelo je ravno tako kot med prvo. Krvni davek je bil visok in plačan v celoti.

Po drugi svetovni vojni se je vas naglo obnavljala, kar kaže ustanovitev številnih društev, ki jih plemeniti umetnost lepe pesmi, odrskega dela ali pa sploh zdrava športna tekma. Mladi Brici obnavljajo slikovitost nekdanjih običajev in se kot njihovi predniki borijo za boljšo bodočnost — v tem doživljajo uspeh za uspehom.

Svoje izčrpno delo je avtor Marjan Terpin lepo opremil s svojimi posnetki in drugimi, ki jih je povzel po raznih virih, tako da je skoraj na vsaki strani slika in morda je celo več kot polovica Števerjancev na njih. Šalim se, toda je pa le res, da je tudi v ilustracijah, slikah in fotografijah razviden zgodovinski prerez Števerjana in Števerjancev.

Razne drobne informacije in podatki še bogatijo delo, ki ga naposled zaključujeta sklepni misli v italijanščini in v nemščini in pa precej obširna bibliografija.

Pa naj nato zaprem knjigo in si ogledam platnice, mozaik različnih posnetkov iz števerjanske sodobnosti. Na njih je vse in o vsem — in če bi radi vedeli, kaj vse, si pa kar sami ogledajte!

ESTER SFERCO

RAZSTAVE

Gianni Brumatti v galeriji Cartesius

Kraška burja se je za nekaj dni preselila v tržaško galerijo Cartesius. Pa ne samo burja, tudi bori, goli grmi in kamni, kmet s sodom na prikolic, gmajna in trte so zaživeli na risbah in oljih tržaškega slikarja Giannija Brumattija.

Brumatti je velik ljubitelj Krasa. Še danes, ob svojih trinosemdesetih letih, ga lahko srečaš kje v okolici Zgonika ali Cerovelj, kako beleži na papir svoje občutke ob stiku z lepoto, ki je po Beličiču »last nikogar, a nezapuščena od njegovega srca«.

Brumatti je v petdesetih letih delovanja ostal zvest svojemu izhodiščnemu navdihu — Krasu. Naslikal ga je v vseh možnih letnih časih, v vseh mogočih trenutkih dneva, ob vsakem vremenu. Ožgan od sonca, v prvih dihih pomladi, v jesenskem izgorevanju, v zimski tihoti.

Poslužil se je različnih tehnik: z živostjo je posegel po oljnih barvah, bistvenost golih vej je izrazil s tušem, mehko vonjav je pustvaril s svinčnikom. Tako tudi tokrat. S sproščenostjo, z znanjem, s smislom za kompozicijo je pričaral pred nas skrite kotičke na Krasu, tiste, ki jih odkriva velika ljubezen do kraja.

Kras je vsem nam zelo blizu. Marsikaj odkrivamo v njem sami, marsikaj pa smo vzljubili ravno ob delih naših umetnikov, ki so mu znali prisluhniti s posebno občutljivostjo. Mimo njega, mimo njegove kamnite lepote, gorečega ruja, šumečih borov in bistvenosti elementov ne moremo. Naj bo pesnik — zapel mu bo hvalnico, naj bo pisatelj, v njem bo iskal uteho, naj bo slikar — zaživel mu bo na platnu, na grafičnem listu, na navadnem no-tesu.

Brumatti nam predstavlja Kras na popoln način. Najprej je tu narava sama, taka, kot je bila ustvarjena, in taka, kakršno je s trudom stoletij izoblikoval človek. Mogoče je Brumatti v teh risbah najmočnejši. Krasu se lepo prilaga tehnika tuša, s pomočjo le-tega polno zaživijo kontrasti, do veljave prihajajo kamni, gola drevesa, tista pušta, a izzivalna krajina, ki kljubuje burji in samoti.

Dalje so tu značilne kraške zgradbe. Brumatti jih je naslikal do potankosti, kot bi se vsega dotaknil z roko in začutil pod dlanjo sleherno špranjo, razpoko in vzboklino.

In končno — to je za slikarja nekaj, kar ga ločuje od številnih krajinarjev, ki so iskali navdiha med ogradam in vodnjaki ali kolonami, — tu pred nami je kraški človek. S polja se vrača utrujen, mehke vijuge ponazarjajo njegove težke, opotekajoče se korake, sklonjeni hrbet, zapisanost delu in vdanost. Ujel je tudi mirne trenutke dneva, ko je čas za posedanje pred hišo, za klepet na vogalu, takó živo, takó resnično, kot bi iz slike zdaj zdaj spregovorilo.

Brumatti gotovo ve, da je Kras danes drugačen. Toda on vztraja pri tisti pradavni podobi, ki se mu je vtisnila v srce. Kras žuljev in domačnosti, to še živi v njem in temu hoté podaljšuje življenje.

Na razstavi, ki je precej obsežna, saj so risbe in oljne slike v glavnem manjšega formata, zato lahko kar številne gledé na prostor, se pojavlja tudi druga Brumattijeva zavezanost — to je morje. Neverjetno, a hkrati resnično morje barv, ki poznajo sivino in razburkanost, kakor tudi izzivalno rumenost sončnih odsevov. Tudi tu je prisoten človek, tokrat ribič, ki se pripravlja na morje, ali tisti, ki lebdí med valovi.

Marano, ta poslednja oaza v naših krajih, se mu zdi varen pristan, zato rad slika zavetje portiča in igračkasto majhne in preproste hišice ob njem.

Če je smisel umetnosti v tem, da nam umetnik posreduje svoja odkritja o stvareh, mimo katerih hodimo dan za dnem, a brezbrizno, brez posluha zanje, če je njen smisel v tem, potem lahko rečemo, da je Gianni Brumatti nadvse uspešen in tenkočuten, predvsem pa komunikativen izpričevalec njenega poslanstva.

MAGDA JEVNIKAR

ARTERIOSKLEROZA

NASTANEK IN VZROKI ARTERIOSKLEROZE

Pri arteriosklerozi ali poapnenju žil gre za spremembo v ostenju krvnih žil. Z leti namreč stene v arterijah otrdijo, kar lahko ugotovimo že zgolj z otipanjem žile. Zaradi otrditve in odebelitve ostenja se seveda zmanjša notranji premer žil, kar pri velikih žilah ne pomeni posebne ovire; vse drugače pa je, če se to zgodi v tanjših žilicah. Posebno velja to za srčne arterije, ki prehranjajo srce, in pa arterije v nogah. Arterioskleroza se razvija postopoma, v nekakšnih »obrokih«, tako da celo pri istem bolniku ni hkrati enakomerno razvita po vseh arterijah. Glavne spremembe se dogajajo na notranjem ostenju žil, kjer se nabirajo nekatere snovi, ki jih prinaša kri, da potem kot majhne izboklinice štrle v žilni protsor. Te izboklinice sčasoma otrde in na njih se še naprej nabirajo najrazličnejše škodljive snovi. Veliko vlogo pri tem imajo maščobe, zlasti holesterin, ki v vodi ni topljiv, prav tako pa beljakovine in sluz. Iz takšne arteriosklerotične vzboklinice nastane sčasoma nekakšna trda grča ali grba, po čemer je bolezen dobila tudi ime skleroza, kajti skleros pomeni trd. Če se te izboklinice oblikujejo na tipičnih mestih ožilja, lahko povzročijo hude motnje. Posebej velja to za srce in okončine. Kri po taki žili težje kroži, se lahko sesiri in tako nastane v arteriosklerotični žili krvni strdek trombus, ki zamaši žilo.

POSLEDICE ARTERIOSKLEROZE

Najobičajnejša posledica arterioskleroze je sprememba v žilah odvodnicah ali arterijah. Prva sprememba je zožitve žilnega premera, kar lahko privede do težkih motenj v preskrbi s krvjo, druga je oslabeitev stene arterije, zaradi česar se žila lahko raztegne ali pa zatrga. Zožitve nastajajo različno hitro. Če se ob stenah razvijejo trombusi ali krvni strdki, se ti lahko od stene odluščijo, jih kri odnese s seboj in odloži na ožjih in najožjih mestih, kjer žilo popolnoma zapro. Onstran zapore je tkivo zelo slabo prekrvljeno in pre-

hranjeno, zato tkivo onstran zapore odmre.

Na spodnjih ekstremitetah ali udih se tako razvije gangrena, to je odmrtje tkiva zaradi nezadostne prekrvavitve. Na srcu pa se razvije infarkt. Del srčne mišice, ki jo prehranjuje zamašena srčna žila, odmre in se kasneje zabrazgotini, če je zajet le majhen del srca, ali pa bolnik takoj umre, če je zajet večji del srčne mišice.

Kolikor danes vemo, ni nobenega enotnega vzroka za nastanek arterioskleroze, vsekakor pa poznamo precejšnje število škodljivih dejavnikov, ki sprožijo spremembe v človekovem ožilju. Te škodljive vplive od zunaj in znotraj samega organizma imenujemo »rizični dejavniki«. Najbolj tipični so vsekakor: starost, visok krvni pritisk, prevelika teža, visok nivo holesterina v krvi, sladkorna bolezen, nikotin, posebnosti spola in dedni faktorji. Najvažnejši rizični dejavnik je vsekakor starost, ki arteriosklerozo še pospešuje. Starajoče ožilje se, vsaj tako vse kaže, ne more uspešno upirati škodljivim vplivom, recimo holesterinu v krvi, kakor to zmorejo arterije mladih ljudi. Visok krvni pritisk je naslednji tak rizični faktor, ki je tako silen, da lahko že pri otrocih povzroči arteriosklerozo in smrt zaradi krvavitve v možganih. Če se visokemu krvnemu pritisku pridruži še visok holesterin, je nevarnost za arteriosklerotične spremembe še večja.

Statistične raziskave so pokazale tesno povezanost med nagnjenostjo k debelosti in zamaščenosti ter arteriosklerozi. Često namreč debeli ljudje obolevajo za sladkorno boleznijo in visokim krvnim pritiskom, pri čemer igra presnova holesterina odločilno vlogo. Poleg močnega krvnega pritiska je visok holesterin v krvi najpomembnejši rizični dejavnik za nastanek arterioskleroze, zlasti za poapnenje srčnih žil, tako imenovanih koronark, ki skrbe za prehrano srčne mišice.

Vsekakor velja dejstvo, da hrana, zabeljena z rastlinskimi olji, povzroči manj arteioskleroznih obolenj in njihovih posledic. Zelo škodljivo je suro-

vo maslo, zlasti za tiste, ki se že nagibajo k arteriosklerozi, saj vsebuje nekatere maščobe, ki pospešujejo nagnjenje k poapnenju žil. Nasplošno velja, da ima hrana velik vpliv na nastanek arterioskleroze. Nevarne so na prvem mestu maščobe, medtem ko ogljikovi hidrati niso škodljivi.

Zveza med kajenjem in arteriosklerozo velja danes kot nekaj zanesljivega, pri čemer je treba gledati na nikotin kot na strup za ožilje. Posebno velika nevarnost za kadirce so infarkt in pa motnje v prekrvavitvah okončin. Zanimivo je dejstvo, da ljudje, ki so prenehali kaditi, po 5-10 letih enako pogosto obolevajo za temi boleznimi kakor nekadilci. Kako in zakaj postane nikotin rizični dejavnik, danes še ni povsem jasno in znano. Vemo samo, da zvišuje krvni pritisk, ki pospešuje srčni utrip in vodi do krčenja najtanjših krvnih žilic-arteriol. Posledica tega je seveda pomanjkljiva prekrvavitev in povečana možnost zastrjevanja krvi in razvoja gangrene.

Naslednji rizični dejavniki so sladkorna bolezen, pri kateri prihajajo do izraza hormonalni vplivi, pač glede na spol. Ker imajo ženski spolni hormoni določen varovalni učinek, obolevajo ženske povprečno kakih 5 let pozneje kot moški. Tudi dedni dejavniki igrajo pri tem pomembno vlogo.

Kava in čaj nimata nobenega vpliva na arteriosklerozo, kvečjemu imata lahko kava in alkohol škodljive posledice pri visokem krvnem pritisku. Poznamo pa tudi boleznijo, pri katerih se arterioskleroza le redko pokaže, na primer pri prenizkem krvnem pritisku, jetrnih obolenjih in raku.

Če se torej hočemo izogniti arteriosklerozi, se moramo zavestno izogibati različnim rizičnim dejavnikom, se pravi: nobenega kajenja več, uživati samo nizko kalorično hrano, zabeljeno z rastlinskimi olji, predvsem pa si pametno urediti in razvrstiti delovne ter življenjske pogoje sploh. Ker se arterioskleroza razvija postopoma, moramo z njenim preprečevanjem začeti dovolj zgodaj, že med 35 in 45 letom in pri tem tudi nenehno ostati in vztrajati.

v
Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

JAPE IZ RICMANJ SE VRAČA S POGREBA

- Lipe: Odkod le, Jape, tako lepo ves v črnem in z rdečim nageljnomo v gumbnici?
- Jape: Odkod, če ne iz Rima?
- Lipe: Iz Rima!
- Jape: S pogreba. Pogreb pa je bil te dni v Italiji samo eden. Mrtev je bil samo eden.
- Lipe: Ja, slišal sem, da vas je bilo čez milijon.
- Jape: Kakšen milijon! In vsi tisti, ki so gledali pogreb po televiziji? Morala bi biti nogometna tekma ITALIA : TUTTI GLI ALTRI, da bi tako gledali!
- Lipe: In predsednik Pertini, ki je jokal.
- Jape: Kaj jokal! Na trugo se je poveznil, ko da mu je umrl brat.
- Lipe: Viš, jaz pa sem res mislil, da prihajaš od maše, ko si tako lep.
- Jape: Od maše, ko sem bil zadnjikrat pri maši, ko smo smrkvanci peli v stari šoli BOG OHRANI, BOG OBRVARJI!
- Lipe: NAM CESARJA, AVSTRIJO ... Pa misliš, da bi ti škodilo, če bi le kdaj zavil v cerkev, ko se ti bliža Matilda? Greš proti osemdesetim, ne?
- Jape: Saj ne rečem, da ne bi kdaj šel h kakšni maši, če bi recimo maševal župnik Grmič.
- Lipe: Ni župnik, ampak škof.

- Jape: Še boljše, bi bila maša s tisto kapo na žlafador in s palico na kumbo.
- Lipe: Na veliki Pogreb si torej šel!
- Jape: Kar v sekundi mi je prišlo na misel, pa sem rekel stari: zabrusi mi v kovček salamo in dopio terana in grem!
- Lipe: In ona?
- Jape: Seveda se je stresala, da še za njo ne bom tako žaloval kakor za Berlinguerjem! Ti ne veš, da je ženska ljubosumna tudi na moške, pa še mrtve povrhu!
- Lipe: In si jo mahnil sedemsto kilometrov daleč, ko ubogi Berlinguer ni imel od tebe prav nobene koristi!
- Jape: Pa je imel nekaj naš Partito!
- Lipe: Za enega ricmanjskega Japeta več ali manj —
- Jape: Kaj niso šle pokropit Berlinguerja tudi visoke glave od ESKAGEZE? Bogo Samsa? Pa se bolj delajo, da so od našega Partita, ko so dejansko Neodvisna socialistična zveza.
- Lipe: Od kdaj že je ni več!
- Jape: Na zunaj se gremo eno, na tihem pa smo eni Neodvisna socialistična zveza, drugi pa Partito.
- Lipe: Poslušaj: vsa čast Berlinguerju! Meni je bil celo simpatičen: nič nastopaški in kričaški, ampak skromen in resnoben. Ampak kaj je imel s Slovenci? Toliko kot Pippo Baudo! Ne bi bilo koristnejše dati tisti denar, ki ste ga porabili za Rim, za Tretji svet? Ali za Skupnost družina na Opčinah? Lahko bi si nakupili pašte za celo leto!
- Jape: Stojan Spetič, ki je tudi visoka glava, je zapisal, da se je pokojni zanimal za Slovence.
- Lipe: Mene tudi zanima, ali bo na nogometnem prvenstvu Evrope zabila več golov Danska ali Španija.
- Jape: Ko je bil Berlinguer enkrat v Trstu, ni bilo med mano in njim več kot pet metrov! In pri moji duši, da je utegnil reči po naše ZDRAVO! Če ni bil on, je bil gotovo kdo od Centralnega komiteta.
- Lipe: Morda Pajetta. Kakšna visoka glava vsekakor.
- Jape: Boš videl, če je ta pogreb pomenil kaj, ko bomo volili za Evropo.
- Lipe: Jaz ne vem, če bom sploh šel volit tisto Cecovinijevo Evropo!
- Jape: Seveda, ker hočete reakcionarno Evropo. Evropo narodov ...
- Lipe: Treba bi bilo postaviti Evropo Partij, ne?
- Jape: Tako: Evropo naših!
- Lipe: Za predsednika tistega parlamenta v Strasburgu pa bi dali Albanca! In ti bi hodil predstavljat kakšen Boljunec, ne? S salamo in z dopiom terana ...

PISMA

NACIONALNI PONOS

»Kaj mi bodo rekli doma, če dam otroka na slovensko šolo?« s takim nezaslišanim stavkom se je branila slovenska mati, ki se je iz osrednje Slovenije preselila v Trst. Tako nizko je padel slovenski nacionalni ponos.

L. R.

V pripravi je zbornik

DRAGA '83

s predavanji in debato lanskimi študijskimi dnevi.

Na razpolago so tudi zborniki nekaterih prejšnjih let.

Listnica uprave

PODPORNO NAROČNINO so nakazali:
Alba Rosman vd. Danese, Trst 20.000 Lir;
Silvana Markuža, Nabrežina 20.000 Lir;
Mario Zahar, Zabrežec 20.000 Lir;
Mirko Brezigar, Vicenza 35.000 Lir.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD
Za tiskovni sklad Mladike je daroval 7.000 Lir Janez Vodopivec iz Rima.

DAR V SPOMIN
Namesto cvetja na grob Ane Bregant vd. Češčut daruje družina Kozman 30 tisoč Lir za Mladiko.

Navodila udeležencem Drage

XIX. ŠTUDIJSKI DNEVI bodo 31. avgusta ter 1. in 2. septembra 1984 v parku Finžgarjevega doma na Opčinah, Narodna ulica 89. Posebej opozarjamo, da se bodo letos začeli študijski dnevi na Opčinah že prvi dan, to je v petek, 31. avgusta. V primeru slabega vremena bodo v dvorani Finžgarjevega doma (tel. 040/211-113).

POJASNILA IN PRIJAVE: DSI, ulica Donizetti 3, Trst, Italija. Od 27. do 30. avgusta med 17. in 19. uro po telefonu na št. 040/768-189.

PRISPEVKI za študijske dneve so prostovoljni in jih lahko izročite med »Drago« v pisarni.

Dopisniki in fotografi se akreditirajo na sedežu DSI do četrтка, 30. avgusta.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

X. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1984. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, vialo XX Settembre 85.

zasmehindobrovoljozasme

V bolnišnici.

»Bolje bi bilo, če bi šli peš,« je rekel zdravnik avtomobilistu z razbito glavo. Potem pa se ustavi pri postelji nekega drugega bolnika: »Kako pa je bilo z vami?«

»Šel sem peš in me je podrl avto.«

Gospa svoji prijateljici: »Moja hči se uči angleško, francoščino in algebro.« Potem se obrne k hčerki: »Karlica, reci gospe Dober dan v algebri ...«

»Glej tole zaponko z briljanti v vetri. Koliko je, kaj misliš?«

»Jaz mislim, da vsaj nekaj let!«

On: »Sinoči smo tekmovali, kdo spi je več vina.«

Ona: »Razumem. Kdo pa je bil drugi?«

V trgovino z muzikalijami vstopi gospa in reče: »Oprostite, mi pokažete struno za kitaro!«

»Kakšno pa želite? MI, DO, SOL ...«

»Tisto je pa vseeno, saj jo bom rabila za rezanje polente ...«

Neka ljubezniva gospa potrka na vrata skopuha, se predstavi in reče: »Jaz sem predsednica Hiše otrok brez staršev. Koliko mi morete dati?«

Skopuh jo odmeri od glave do peta in reče: »Od petdeset do šestdeset let!« ter ji zapre vrata pred nosom.

»Priporočam vam,« je dejal zdravnik, »ker ste tako brez moči in izčrpani, da se ne ukvarjate s stvarmi, ki zahtevajo glavo.«

»To je nemogoče,« je rekel klient, »jaz sem frizer.«

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!

»Kako je ponoči z vašimi zobmi?« se pozanima zdravnik.

»Ne vem,« je odgovori bolnik, »spimo ločeno.«

»Moj prijatelj ima eno nogo krajšo od druge. Kaj bi ti storil v takem položaju?«

»Mislim, da bi tudi jaz šepal.«

»Pogelj, kako si poškodoval zidno tapeto. Le počakaj, boš videl, kaj bo rekel očka!«

»Saj očka že ve.«

»Res? In kaj je rekel?«

»Le počakaj, boš videl, kaj bo rekla mama!«

Direktor nekega angleškega časopisa je dobil iz Edimburga tole obvestilo:

»Gospod, če boste še v naprej objavljali smešnice o škotski skoposti, si bom nehal izposojati vaš časopis pri svojem prijatelju.«